

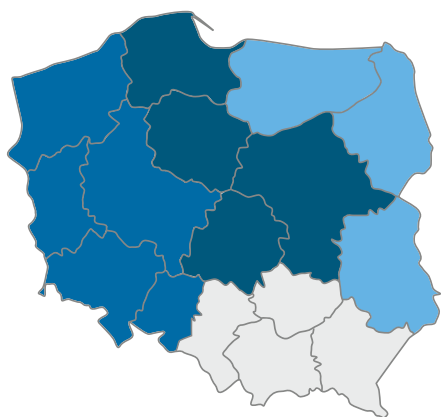
BIULETYN EURO INFO

5 (176) 2017
www.een.org.pl

ISSN 2544-4719

KONSTYTUCJA BIZNESU
NOWELIZACJA USTAWY
O GOSPODARCE OPAKOWANIAM
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ RODZINNA
I JEJ SUKCESJA

Konsorcja realizujące projekt Enterprise Europe Network w Polsce

Enterprise Europe Network
- Central Poland

Enterprise Europe Network
- East Poland

Enterprise Europe Network
- West Poland

Enterprise Europe Network
- South Poland

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-Central Poland

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel. (22) 432 71 02
www.een.org.pl

Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego

ul. Racjonalizacji 6/8, 02-673 Warszawa
tel. (22) 847 53 68
www.een-centralpoland.eu

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Piotrkowska 86, 90-103 Łódź
tel. (42) 630 36 67
www.frp.lodz.pl

Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość” Oddział Terenowy w Gdańsku

al. Niepodległości 797 B, 81-810 Sopot
tel. (58) 785 39 56-58
www.een.sopot.pl

Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
tel. (56) 699 54 80-83
www.een.tarr.org.pl

Uniwersytet Warszawski DELab

ul. Dobra 56/66, 00-312 Warszawa
tel. (22) 55 27 606
www.een.uw.edu.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-East Poland

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83
www.pfrr.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.een.pfrr.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 9, 10-720 Olsztyn
tel. (89) 523 39 00
www.uwm.edu.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.uwm.edu.pl/een

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91a, 10-356 Olsztyn
tel. (89) 512 24 05
www.een.wmarr.olsztyn.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

ul. Nadbystrzycka 36 pok. 730 (Budynek Wydziału Mechanicznego), 20-618 Lublin
tel. (81) 538 42 70
<http://lctt.pollub.pl>,
www.een-polskawschodnia.pl,
www.citt.pollub.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju

Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 528 53 11-12-31
www.lfr.lublin.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o.

ul. Innowacyjna 1, 16-400 Suwałki
tel. (87) 564 22 24-25
www.park.suwalki.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-South Poland

Centrum Transferu Technologii, Politechnika Krakowska

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 28 45
www.transfer.edu.pl

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

ul. Floriańska 3, 31-019 Kraków
tel. (12) 428 92 55
www.iph.krakow.pl

Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o.

ul. Wincentego Pola 16, 44-100 Gliwice
tel. (32) 339 31 10
www.gapr.pl

Fundusz Górnośląski SA

Oddział w Katowicach (d. Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA)
ul. Powstańców 17, 40-039 Katowice
tel. (32) 728 58 28, 829, 865, 902, 903
www.enterprise.fundusz-silesia.pl

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

ul. Studencka 1, 25-323 Kielce
tel. (41) 343 29 10
www.it.kielce.pl

Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel. (41) 368 02 78
www.siph.com.pl

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 867 62 34
www.rarr.rzeszow.pl

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 850 19 35
www.dolinalotnicza.pl

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 35-225 Rzeszów
tel. (17) 852 49 75
www.een.wsiz.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-West Poland

Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Politechnika Wrocławska

ul. Smoluchowskiego 48, 50-372 Wrocław
tel. (71) 320 33 18
www.wcct.pwr.edu.pl

Fundacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

Poznański Park Naukowo-Technologiczny
Biuro Enterprise Europe Network w Poznaniu
ul. Rubież 46, 61-612 Poznań
tel. (61) 827 97 46
www.ppnt.poznan.pl

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szczawieńska 2, 58-310 Szczawno Zdrój
tel. (74) 64 80 450
www.darr.pl

Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości

ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz
tel. (62) 765 60 58
www.kip.kalisz.pl

Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego –

Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości
ul. Kolumba 86, 70-035 Szczecin
tel. (91) 433 02 20
www.zsrg.szczecin.pl

Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości” w Opolu

ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel. (77) 456 56 00
www.een.opole.pl

Drodzy Czytelnicy,

w pierwszej połowie przyszłego roku wejdą w życie ustawy składające się na pakiet Konstytucji Biznesu. Mają one fundamentalnie zreformować prawne i instytucjonalne otoczenie przedsiębiorców oraz wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Przyjęcie tych ustaw stanowi też realizację obietnic zawartych w „Planie na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. Zawierają one bowiem szereg ułatwień w codziennej działalności polskich przedsiębiorstw, zwłaszcza tych, które dopiero rozpoczynają swoją działalność. Nowe przepisy zakładają m.in. wprowadzenie zasady domniemania uczciwości przedsiębiorcy, rozstrzygnięcia wątpliwości na jego korzyść, wprowadzenie instytucji działalności nierejestrowej czy też tzw. „ulgi na start”.

Jednym z najważniejszych aktów prawnych składających się na Konstytucję Biznesu, jest ustawa Prawo przedsiębiorców. Czego należy spodziewać w związku z jej wejściem w życie – o tym można przeczytać w artykule pt. „Konstytucja Biznesu”.

Przedsiębiorcom zainteresowanym znalezieniem zagranicznych partnerów prezentujemy nowe oferty współpracy międzynarodowej.

Z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego Roku wszystkim Czytelnikom Biuletynu Euro Info składamy najserdeczniejsze życzenia zdrowia, szczęścia, pomyślności i satysfakcji z prowadzenia działalności gospodarczej w nadchodzącym 2018 roku.

Z wyrazami szacunku

Zespół redakcyjny
Biuletynu Euro Info

Spis treści

4	Prawo Konstytucja Biznesu
8	Prawo Dochodzenie roszczeń związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji
12	Ochrona danych osobowych RODO na rynku medycznym, cz. II
16	Ochrona środowiska Zmiany w zakresie wydawania toreb plastikowych
19	Nowe technologie Inteligentne kontrakty jako nowy sposób zawierania umów, cz. II
23	Firmy rodzinne Przedsiębiorczość rodzinna i jej sukcesja
27	Aktualności
30	Oferty Oferty współpracy

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do ich zmiany i redagowania. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres: biuletyn_ei@parp.gov.pl

Wszystkie teksty zawarte w Biuletynie Euro Info mogą być przedrukowane wyłącznie po uzyskaniu zgody redakcji. Zainteresowanych prenumeratą prosimy o kontakt z najbliższym ośrodkiem Enterprise Europe Network.

Biuletyn Euro Info, wydawany przez ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest współfinansowany przez Komisję Europejską ze środków pochodzących z programu COSME na lata 2014–2020 oraz przez Ministerstwo Rozwoju w ramach programu pn. „Udział Polski w programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw w latach 2015–2021”.

Komisja Europejska lub osoby występujące w jej imieniu nie są odpowiedzialne za informacje przedstawione w publikacji. Poglądy wyrażone w publikacji są poglądami Autorów i nie muszą pokrywać się z działaniami Komisji Europejskiej.

Redaktor naczelny: Paweł Sikorski
Zespół: dr Michał Polański, Witold Kajszczyk
Korekta: Pracownia redakcji i korekty Justyna Mroczkowska edytorka.eu
Adres redakcji: Enterprise Europe Network przy PARP
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
Telefon: 22 432 89 86

Skład, druk i dystrybucja: Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.ccpag.com.pl
Zdjęcia: Fotolia
Nakład: 1400 egz.

Konstytucja Biznesu

Zmiany dla przedsiębiorców

dr Katarzyna Pfeifer-Chomiczewska

Przez ostatnich kilkanaście miesięcy dużo mówiło się na temat tzw. Konstytucji Biznesu, której celem jest stworzenie przyjaznego otoczenia prawnego dla działalności gospodarczej oraz poprawienie relacji między biznesem a administracją. Warto przyjrzeć się zmianom, które niebawem mogą stać się rzeczywistością, gdyż są one duże.

Prawo przedsiębiorców

Kluczowym elementem pakietu aktów prawnych składających się na Konstytucję Biznesu jest ustawa – Prawo przedsiębiorców (dalej: „Prawo przedsiębiorców”), która miałaby zastąpić obecnie obowiązującą ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (dalej: „u.s.d.g.”). Jej wejście w życie, początkowo planowane na wrzesień 2017 r., zostało odsunięte w czasie. Projekt Prawa przedsiębiorców z 5 października 2017 r. zakłada jej wejście w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

Podobnie jak obecnie obowiązująca ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, Prawo przedsiębiorców będzie regulować podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, w tym prawa i obowiązki przedsiębiorców, a także zadania organów władzy publicznej w tym zakresie. Głównym celem Prawa przedsiębiorców ma być bowiem urzeczywistnienie konstytucyjnej zasady wolności działalności gospodarczej.

Opierając się na założeniach projektu Prawa przedsiębiorców, autorka omówiła niektóre planowane zmiany.

Zmiana definicji działalności gospodarczej

Zgodnie z aktualnie obowiązującym przepisem art. 2 u.s.d.g. działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa,

usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Prawo przedsiębiorców za działalność gospodarczą uznawać będzie zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły (art. 3). Nowy przepis wyraźnie stawia wymóg wykonywania działalności gospodarczej we własnym imieniu oraz rezygnuje z wyliczenia rodzajów działalności, co czyni powyższą definicję bardziej pojemną.

Prawo przedsiębiorców nie będzie natomiast stosowane do (art. 6):

- działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów;
- wyrobu wina przez producentów będących rolnikami wyrabiającymi mniej niż 100 hektolitrów wina w ciągu roku gospodarczego, o których mowa w art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina;
- działalności rolników w zakresie sprzedaży, o której mowa w art. 20 ust. 1c ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Z zakresu definicji działalności gospodarczej wyłączona zostanie działalność wykonywana przez osobę fizyczną, która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej i której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z dnia

10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Osoba wykonująca taką działalność będzie miała natomiast prawo złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej: „CEiDG”). Wówczas działalność ta uznawana będzie za działalność gospodarczą z dniem określonym we wniosku. Powyższa regulacja nie znajdzie jednak zastosowania do działalności wykonywanej w ramach umowy spółki cywilnej (art. 5 ust. 1–3 Prawa przedsiębiorców). Jeśli natomiast przychód należny z takiej działalności przekroczy w danym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, działalność ta będzie uznawana za działalność gospodarczą, począwszy od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie. W takiej sytuacji osoba wykonująca działalność gospodarczą będzie zobowiązana złożyć wniosek o wpis do CEiDG w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie (art. 5 ust. 3–4 Prawa przedsiębiorców).

Warto również zaznaczyć, że sama definicja przedsiębiorcy nie ulegnie zmianie. Przedsiębiorcą jest i będzie osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną (tzw. ułomna osoba prawna), wykonująca działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej (art. 4 u.s.d.g., art. 4 Prawa przedsiębiorców). Wprawdzie przepis art. 4 u.s.d.g. stanowi, że przedsiębiorcą jest podmiot, który wykonuje działalność gospodarczą we własnym imieniu, a projektowany przepis art. 4 Prawa przedsiębiorców nie zawiera sformułowania „we własnym imieniu”, to jednak możemy uznać, że wymóg ten nadal będzie obowiązywał przez wzgląd na projektowaną definicję działalności gospodarczej, która zawiera ww. zwrot.

Nowa ustawa zawiera również definicje mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy (art. 7). Zestawiając definicje mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy zawarte w aktualnie obowiązującej ustawie o swobodzie działalności gospodarczej z „nowymi” zawartymi w Prawie przedsiębiorców, można stwierdzić, że wprowadzone zmiany są kosmetyczne. W rezultacie w dalszym ciągu:

- a) mikroprzedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:
 - zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz
 - osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 milionów euro;
- b) mały przedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:
 - zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz
 - osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą;
- c) średni przedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:
 - zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz
 - osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą ani małym przedsiębiorcą.

W uzasadnieniu projektu Prawa przedsiębiorców z dnia 10 lutego 2017 r. zaznaczono, że definicje mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy zawarte w Prawie przedsiębiorców zostały wypracowane tylko na użytek tejże ustawy, ewentualnie na użytek innych ustaw, które zawierać będą odwołania do Prawa przedsiębiorców w tym zakresie. W powyższym

uzasadnieniu wskazano również, że „za-warte w ustawie Prawo przedsiębiorców legalne definicje mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy nie mają natomiast normatywnego znaczenia dla sposobu rozumienia tych pojęć na potrzeby przepisów prawa Unii Europejskiej o pomocy państwa oraz na potrzeby polskich przepisów dotyczących pomocy państwa i implementujących w tym zakresie przepisy prawa UE. W zakresie prawa pomocy państwa należy stosować definicję mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy zawartą w relewantnych przepisach prawa unijnego”. Chodzi tutaj chociażby o następujące przepisy:

- rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, a zwłaszcza Załącznik I do tego rozporządzenia;
- rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie udzielania pomocy na dostęp mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców do finansowania w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014–2020;
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 września 2015 r. w sprawie udzielania pomocy mikroprzedsiębiorcom, małym i średnim przedsiębiorcom na usługi doradcze oraz udział w targach w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014–2020;
- ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej.

Przychylnie nastawienie do przedsiębiorcy

Zostały wprowadzone zasady będące wyrazem przychylnego nastawienia do przedsiębiorcy, m.in.:

- a) zasada „co nie jest prawem zabronione, jest dozwolone”, gdy chodzi o podejmowanie przez przedsiębiorcę działań w ramach prowadzonej działalności. Przedsiębiorca może być zobowiązany do określonego zachowania tylko na podstawie przepisów prawa (art. 8 Prawa przedsiębiorców);

- b) zasada zaufania organów do przedsiębiorcy oraz domniemania działania przedsiębiorcy zgodnie z prawem, uczciwie oraz z poszanowaniem dobrych obyczajów (art. 10 ust. 1 Prawa przedsiębiorców);
- c) zasada rozstrzygania wątpliwości faktycznych na korzyść przedsiębiorcy (art. 10 ust. 2 Prawa przedsiębiorców). W myśl tej zasady przedmiotem postępowania przed organem jest nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie uprawnienia, a w tym zakresie pozostają niedające się usunąć wątpliwości co do stanu faktycznego, organ rozstrzyga je na korzyść przedsiębiorcy. Przepis ten nie znajduje jednak zastosowania, jeśli:
- w postępowaniu uczestniczą podmioty o spornych interesach lub wynik postępowania ma bezpośredni wpływ na interesy osób trzecich,
 - przepisy odrębne wymagają od przedsiębiorcy wykazania określonych faktów,
 - wymaga tego ważny interes publiczny, w tym istotne interesy państwa, a w szczególności jego bezpieczeństwa, obronności lub porządku publicznego;
- d) zasada przyjaznej interpretacji przepisów (art. 11 Prawa przedsiębiorców). Projekt nowej ustawy przewiduje nie tylko interpretację wątpliwości faktycznych na korzyść przedsiębiorcy, ale również wątpliwości co do treści przepisów prawa. Zgodnie bowiem z art. 11, jeżeli przedmiotem postępowania przed organem jest nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie uprawnienia, a w sprawie pozostają wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te są rozstrzygane na korzyść przedsiębiorcy, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ. Zasada ta nie będzie stosowana, jeśli będzie tego wymagać ważny interes publiczny, w tym istotne interesy państwa, a w szczególności jego bezpieczeństwa, obronności lub porządku publicznego;
- e) zasada prowadzenia postępowania w sposób budzący zaufanie przedsiębiorców do władzy publicznej, kierując się zasadami proporcjonalności, bezstronności i równego

traktowania (art. 12 Prawa przedsiębiorców);

- f) zasada szybkości działania (art. 27 Prawa przedsiębiorców), polegająca na tym, że organy powinny działać w sprawach związanych z wykonywaniem działalności gospodarczej wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do ich załatwienia;
- g) zasada stosowania utrwalonej praktyki (art. 14 Prawa przedsiębiorców), zgodnie z którą organ bez uzasadnionej przyczyny nie odstępuje od utrwalonej praktyki rozstrzygania spraw w takim samym stanie faktycznym i prawnym.

Jednocześnie art. 9 Prawa przedsiębiorców nakłada na przedsiębiorców obowiązek wykonywania działalności gospodarczej zgodnie z zasadami uczciwej konkurencji, poszanowaniem dobrych obyczajów oraz słusznym interesom innych przedsiębiorców i konsumentów, a także poszanowaniem oraz ochroną praw i wolności człowieka.

Rzecznik MSP

Zgodnie z przepisami nowej ustawy do życia zostanie powołany organ Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców (art. 16 Prawa przedsiębiorców), który ma stać na straży praw mikropodsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Ulgą na start

Kolejna nowość to wprowadzenie tzw. ulgi na start (art. 18 Prawa przedsiębiorców), polegająca na tym, że przedsiębiorca będący osobą fizyczną, który podejmuje działalność gospodarczą po raz pierwszy albo podejmuje ją ponownie po upływie co najmniej 60 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia i nie wykonuje jej na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywał w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres

wykonywanej działalności gospodarczej, nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej. Przedsiębiorca może jednak zrezygnować z powyższej ulgi przez dokonanie zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych.

Koniec z REGON-em

Ponadto zostanie zniesiony numer REGON dla przedsiębiorcy (art. 20 Prawa przedsiębiorców), co oznacza, że identyfikacja przedsiębiorcy w urzędowych rejestrach następować będzie wyłącznie na podstawie numeru identyfikacji podatkowej (NIP).

Zawieszenie działalności gospodarczej

Modyfikacji ulegnie możliwość zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej, przy czym przedsiębiorca wpisany do CEiDG może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na czas nieokreślony albo określony, nie krótszy niż 30 dni, natomiast przedsiębiorca wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na okres od 30 dni do 24 miesięcy (art. 23 Prawa przedsiębiorców).

Interpretacje indywidualne, objaśnienia prawne i utrwalone praktyki

Przedsiębiorca będzie mógł liczyć na ochronę w razie zastosowania się przez niego do uzyskanej interpretacji indywidualnej, ale również do objaśnień prawnych lub utrwalonej praktyki interpretacyjnej właściwego organu lub państwowej jednostki organizacyjnej (art. 35 Prawa przedsiębiorców).

Zgodnie z projektowanym art. 35 Prawa przedsiębiorców interpretacja indywidualna nie będzie wiążąca dla przedsiębiorcy.

Jeśli jednak przedsiębiorca zastosuje się do indywidualnej interpretacji, to nie będzie mógł zostać obciążony sankcjami administracyjnymi, finansowymi lub karami w zakresie, w jakim zastosował się do uzyskanej interpretacji indywidualnej, ani daninami w wysokości wyższej niż wynikające z uzyskanej interpretacji indywidualnej. Podobne rozwiązanie przewidziano w przypadku zastosowania się przedsiębiorcy do objaśnień prawnych lub utrwalonej praktyki interpretacyjnej właściwego organu lub państwowej jednostki organizacyjnej. Utrwalona praktyka interpretacyjna została z kolei zdefiniowana jako wyjaśnienia co do zakresu i sposobu zastosowania przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę daniny publicznej lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, dominujące w wydawanych w takich samych stanach faktycznych oraz takim samym stanie prawnym – w trakcie danego okresu rozliczeniowego oraz w okresie 12 miesięcy przed rozpoczęciem okresu rozliczeniowego – interpretacjach indywidualnych.

Interpretacja będzie natomiast wiążąca dla organów lub państwowych jednostek organizacyjnych właściwych dla przedsiębiorcy, a jej zmiana możliwa będzie wyłącznie w drodze wznowienia postępowania. Projektowany przepis stanowi również, że interpretacja, w wyniku której nastąpiły nieodwracalne skutki prawne, nie będzie mogła być zmieniona.

Zmiany w zakresie działalności reglamentowanej

Jeżeli chodzi o tzw. działalność gospodarczą koncesjonowaną, aktualnie obowiązująca ustawa o swobodzie działalności gospodarczej zawiera w przepisie art. 46 zamknięty katalog rodzajów działalności, której wykonywanie wymaga uzyskania koncesji. Są to:

- poszukiwanie, rozpoznawanie złóż węglowodorów oraz kopalin stałych objętych własnością górnictw, poszukiwanie lub rozpoznawanie kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla, wydobywanie kopalin ze złóż, podziemne bezzbiornikowe magazynowanie substancji, podziemne składowanie odpadów oraz

podziemne składowanie dwutlenku węgla;

- wytwarzanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym;
- wytwarzanie, przetwarzanie, magazynowanie lub przeładunek, przesyłanie, dystrybucja i obrót paliwami i energią;
- przesyłanie dwutlenku węgla w celu jego podziemnego składowania;
- ochrona osób i mienia;
- rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych, z wyłączeniem programów rozpowszechnianych wyłącznie w systemie teleinformatycznym, które nie są prowadzone naziemnie, satelitarne lub w sieciach kablowych;
- przewozy lotnicze;
- prowadzenie kasyna gry.

Projekt Prawa przedsiębiorców nie przewiduje wyczerpującego wyliczenia rodzajów działalności gospodarczej koncesjonowanej na wzór aktualnie obowiązującego. Projektowany przepis art. 37 ust. 1 Prawa przedsiębiorców przewiduje, że wykonywanie działalności gospodarczej w dziedzinach mających szczególne znaczenie ze względu na bezpieczeństwo państwa lub obywateli albo inny ważny interes publiczny wymaga uzyskania koncesji tylko wówczas, gdy działalność ta nie może być wykonywana jako wolna albo po uzyskaniu wpisu do rejestru działalności regulowanej albo zezwolenia. Zrezygnowano zatem z kazuistycznego wyliczenia na rzecz abstrakcyjnej i elastycznej definicji działalności gospodarczej koncesjonowanej.

Podsumowanie

Na koniec warto przypomnieć, że projektowane Prawo przedsiębiorców, przewidujące sporo zmian w otoczeniu prawnym przedsiębiorców, jest tylko jednym z elementów szeroko zakrojonej reformy. Konstytucja Biznesu jest bowiem projektem zakrojonym na dużo szerszą skalę i nie ogranicza się tylko do wprowadzenia nowej ustawy – Prawo przedsiębiorców. Otóż w ramach powyższej reformy przewidziano również zmiany przepisów w wielu innych ustawach. Jedne z ważniejszych zmian będą dotyczyły np. Kodeksu

postępowania administracyjnego. Zmiany w Kodeksie postępowania administracyjnego (dalej: „k.p.a.”) zakładają znaczne ułatwienia w zakresie komunikacji z organami administracji publicznej. Zasadą pozostanie załatwianie spraw w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego (art. 14 § 1 k.p.a.). Przepis art. 14 § 2 k.p.a. wyjątkowo dopuszczał załatwianie spraw drogą ustną, gdy przemawia za tym interes strony, a przepis prawny nie stoi temu na przeszkodzie. Znowelizowany przepis art. 14 § 2 k.p.a. dodał możliwość załatwiania spraw telefonicznie oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną lub za pomocą innych środków łączności, gdy przemawia za tym interes strony, a przepis prawny nie stoi temu na przeszkodzie. W sytuacji opisanej w art. 14 § 2 k.p.a. treść oraz istotne motywy takiego załatwienia powinny być utrwalone w aktach w formie protokołu lub podpisanej przez stronę adnotacji.

Pewne zmiany obejmą również Kodeks cywilny (dalej: „k.c.”) i dotyczyć będą prokury. Do tej pory prokury, czyli pełnomocnictwa obejmującego umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, mógł udzielić jedynie przedsiębiorca podlegający obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Po zmianach pełnomocnictwa będzie mógł udzielić również przedsiębiorca podlegający obowiązkowi wpisu do CEiDG (art. 109[1] § 1 k.c.). Prokura udzielona przez przedsiębiorcę wpisanego do CEiDG będzie wygasać wskutek wykreślenia go z CEiDG, a także w wypadku ogłoszenia upadłości, otwarcia likwidacji oraz przekształcenia przedsiębiorcy (art. 109[7] § 2 k.c.). Przedsiębiorca wpisany do CEiDG powinien zgłosić udzielenie i wygaśnięcie prokury do CEiDG (art. 109[8] § 1 k.c.).

Obecnie nie pozostaje nic innego, jak czekać na ostateczną wersję Konstytucji Biznesu i jej wejście w życie.

dr Katarzyna Pfeifer-Chomiczewska
prawnik w Lubasz i Wspólnicy –
Kancelarii Radców Prawnych Sp. k.

Dochodzenie roszczeń związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji

Implementacja dyrektywy 2014/104

Marcin Kulesza

Od 27 czerwca 2017 r. polskie prawo umożliwia dochodzenie – na szczególnych zasadach – roszczeń z tytułu naruszenia prawa ochrony konkurencji. Ustawa z 21 kwietnia 2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji (dalej także: „ustawa o roszczeniach”)¹ implementuje do polskiego systemu dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objętego przepisami prawa krajowego (dalej także: „dyrektywa 2014/104”)².

Ustawa o roszczeniach wprowadza szereg nowych w polskim prawie rozwiązań. Nie wszystkie jednak mają zastosowanie już w tej chwili.

Dyrektywa 2014/104

Dyrektywa stanowi przeniesienie do przepisów prawa unijnego dorobku orzeczniczego UE, zwłaszcza Trybunału Sprawiedliwości, dotyczącego cywilnego dochodzenia roszczeń w zakresie naruszeń prawa ochrony konkurencji. Odwołuje się w preambule do wyroków TSUE w takich precedensowych sprawach jak *Courage*, *Manfredi*, *Pfleiderer*, *Otis*, *Donau Chemie* czy *Kone*³.

Komisja Europejska, która opracowała projekt dyrektywy 2014/104 i towarzyszące jej dokumenty, dążyła do przełożenia publicznoprawnej egzekucji norm ochrony konkurencji na drogę cywilnoprawną. Głównym celem było **zapewnienie skutecznego dochodzenia roszczeń** związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji w całej Unii

Europejskiej. Dotąd, zarówno w skali UE, jak i w Polsce, trudno było zwłaszcza oszacować wielkość szkody i uzyskać dostęp do materiału dowodowego. Dowody zazwyczaj posiada bowiem pozwany, organ antymonopolowy lub osoby trzecie. Trudne było też ustalenie odpowiedniej podstawy prawnej roszczeń.

Nowością wprowadzoną przez dyrektywę 2014/104 są więc przepisy dotyczące domniemania, że naruszenia kartelowe wyrządzają szkodę (art. 17 ust. 2 dyrektywy), związania sądu decyzją krajowego organu konkurencji (art. 9), przedawnienia roszczeń (art. 10), ujawniania dowodów (art. 5–8), odpowiedzialności solidarnej (art. 11) i przerzucania obciążeń (art. 12–16), a także polubownego rozstrzygania sporów (art. 18–19).

Dla praktyki ustalania wysokości odszkodowania, także w Polsce, znaczenie mają też wspomniane dokumenty Komisji towarzyszące dyrektywie 2014/104 – zwłaszcza komunikat Komisji w sprawie ustalania wysokości szkody z przewodnikiem praktycznym⁴.

Termin implementacji dyrektywy 2014/104 wyznaczono na 27 grudnia 2016 r. Do tego czasu niewiele państw członkowskich UE zakończyło ten proces, jednak do dziś implementowały ją niemal wszystkie kraje (z wyjątkiem Bułgarii, Grecji i Portugalii).

Ustawa o roszczeniach

Ustawa w zasadzie przeniosła do polskiego prawa przepisy dyrektywy 2014/104. Ustalone ustawą o roszczeniach ramy prawne stanowią w Polsce istotną nowość i ułatwienie. Dotąd bowiem roszczeń dotyczących prawa ochrony konkurencji można było dochodzić przede wszystkim na podstawie art. 415 k.c. (odszkodowanie z tytułu szkody powstałej

w wyniku czynu niedozwolonego) lub art. 405 k.c. (zwrot bezpodstawnego wzbogacenia), ewentualnie art. 471 k.c. (odszkodowanie z tytułu szkody wynikającej z nienależytego wykonania zobowiązania). Przedsiębiorcy mieli także możliwość oparcia się na art. 18 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Wreszcie możliwe było dochodzenie roszczenia o zaniechanie naruszenia oraz – w przypadku umów wzajemnych – dochodzenia zwrotu świadczenia przez poszkodowanego (art. 497 w zw. z art. 495 i 496 k.c.). Niezależ-

Ustawa o roszczeniach wprowadza szereg nowych w polskim prawie rozwiązań

nie od przyjętej podstawy prawnej dochodzenie roszczeń cywilnoprawnych związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji wiązało się jednak z istotnymi problemami dowodowymi, zwłaszcza ze względu na brak dostępu poszkodowanych do odpowiednich dokumentów i danych. Trudne było również oszacowanie zakresu i wysokości odszkodowania.

Ustawa o roszczeniach umożliwia dochodzenie roszczeń wyrządzonych przez zakazane porozumienie i przez nadużycie pozycji dominującej, określone w art. 6 lub 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów⁵. Nie jest przy tym konieczne stwierdzenie istnienia takiej praktyki przez organ antymonopolowy. Jeśli jednak właściwy organ wyda decyzję w tej kwestii, sąd będzie nią związany.

Podstawa prawna roszczenia i odpowiedzialność

Od wejścia w życie ustawy o roszczeniach podstawę prawną roszczeń stanowi art. 3 ustawy. Do naprawienia szkody wyrządzonej komukolwiek przez naruszenie prawa konkurencji jest zobowiązany sprawca tego naruszenia, a jego odpowiedzialność jest oparta na zasadzie winy.

Naruszenie prawa ochrony konkurencji stanowi zatem nowy, szczególnie delikt cywilny. Artykuł 10 ustawy o roszczeniach w zakresie nieuregulowanym w jej rozdziale 1 (dotyczącym zasad odpowiedzialności) odsyła do przepisów Kodeksu cywilnego o czynach niedozwolonych. Ustawa o roszczeniach uzupełnia przepisy Kodeksu cywilnego w zakresie specyficznych roszczeń wynikających z naruszenia prawa ochrony konkurencji.

Analogicznie do ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, odpowiedzialność na zasadzie winy obejmuje każdy jej stopień, w tym winę umyślną oraz nieumyślną w postaci co najmniej niedbalstwa. Co istotne, to sprawca obciążony jest dowodem, że nie ponosi winy

za wyrządzenie szkody naruszeniem prawa ochrony konkurencji.

W porównaniu ze standardem Kodeksu cywilnego rozszerzeniu uległ zakres podmiotów uprawnionych do odszkodowania za naruszenie prawa ochrony konkurencji. Roszczenie przysługuje nie tylko osobie bezpośrednio dotkniętej skutkami naruszenia, ale komukolwiek, kto szkodę poniósł, w tym, jak wynika z art. 4 ustawy o roszczeniach, również tzw. nabywcy pośredniemu (przy domniemaniu, że poszkodowany przez naruszenie prawa ochrony konkurencji bezpośredni nabywca towarów lub usług przerzucił nadmierne obciążenie spowodowane naruszeniem na swojego odbiorcę, tzw. nabywcę pośredniego).

Zgodnie z art. 3 ustawy o roszczeniach za całość szkody odpowiedzialność ponoszą wszyscy naruszyiele solidarnie. Artykuł 5 ust. 1 ustawy ograniczył jednak solidarność w przypadku małych i średnich przedsiębiorców. Jeżeli udział takiego przedsiębiorcy w rynku właściwym jest niższy niż 5% (przez cały okres trwania naruszenia prawa konkurencji), ponosi on odpowiedzialność solidarną wyłącznie wobec swoich nabywców bezpośrednich lub nabywców pośrednich albo dostawców bezpośrednich lub dostawców pośrednich. Z drugiej

strony poniesienie przez niego odpowiedzialności solidarnej bez ograniczeń nie może stanowić nieodwracalnego zagrożenia dla ekonomicznej opłacalności jego działalności i skutkować całkowitą utratą wartości jego przedsiębiorstwa. Jeśli jednak mały lub średni przedsiębiorca pełnił kierowniczą rolę w naruszeniu prawa ochrony konkurencji lub nakłonił innych przedsiębiorców do udziału w naruszeniu, a także jeżeli już wcześniej zdarzyło mu się naruszyć prawo ochrony konkurencji, ograniczenie to nie ma zastosowania.

Odpowiedzialność solidarną ograniczoną wyłącznie do własnych nabywców lub dostawców bezpośrednich lub pośrednich ponosi także podmiot zwolniony z kary (poprzez tzw. *leniency*). Dopiero gdy uzyskanie pełnego odszkodowania od innych sprawców naruszenia nie jest możliwe, podmiot, który skorzystał z *leniency*, odpowiada solidarnie również wobec pozostałych poszkodowanych.

Przedawnienie roszczenia

Bardzo istotną zmianą jest szczególnie termin przedawnienia roszczeń (art. 9 ustawy o roszczeniach). Termin biegu przedawnienia rozpoczyna się dopiero

od dnia zaprzestania naruszenia przez sprawcę i wynosi pięć lat. Ulega zawieszeniu w chwili wszczęcia przez Prezesa UOKiK postępowania antymonopolowego w sprawie naruszenia (lub wszczęcia postępowania przez Komisję Europejską lub organ ochrony konkurencji innego państwa członkowskiego UE). Zawieszenie ustaje po roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia stwierdzającego naruszenie prawa konkurencji lub zakończenia postępowania w inny sposób.

Związanie sądu decyzjami organów antymonopolowych

W postępowaniu o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa ochrony konkurencji sąd jest związany treścią prawomocnej decyzji Prezesa UOKiK lub prawomocnego wyroku uznającego praktykę za ograniczającą konkurencję w zakresie istnienia naruszenia prawa konkurencji (art. 30 ustawy o roszczeniach). Jeżeli Prezes UOKiK lub, w przypadku odwołania od jego decyzji, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uzna praktykę za ograniczającą konkurencję, sąd cywilny nie będzie mógł poczynić własnych ustaleń co do istnienia naruszenia, zaangażowanych węg podmiotów, zakresu przedmiotowego czy czasu trwania naruszenia. Sam ustala jednak istnienie szkody, związek między naruszeniem i szkodą oraz wielkość szkody.

Ustalanie szkody i odszkodowanie

Zgodnie z art. 7 ustawy o roszczeniach domniemywa się wyrządzenie szkody przez naruszenie konkurencji. Domniemanie to stanowi odstępstwo od zasady odpowiedzialności za czyn niedozwolony, według której szkodę należy udowodnić. W przypadku roszczeń związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji, aby uwolnić się od odpowiedzialności, to sprawca musi dowieść braku szkody lub braku związku przyczynowo-skutkowego między szkodą i naruszeniem prawa ochrony konkurencji.

Podstawą ustalenia wysokości szkody są ceny z daty ustalenia odszkodowania. Artykuł 8 ustawy o roszczeniach stanowi jednak, że jeśli podstawą są ceny z innej daty, poszkodowanemu należą się odsetki ustawowe od dnia, z którego ceny stanowiły podstawę ustalenia odszkodowania, do dnia wymagalności roszczenia o naprawienie szkody.

W pozostałym zakresie ustawa odsyła do przepisów Kodeksu cywilnego o czynach niedozwolonych (art. 10 ustawy o roszczeniach). Oznacza to m.in., że szkoda obejmuje stratę i utracone przez poszkodowanego korzyści. Wyrównanie uszczerbku obejmującego obywa te elementy będzie zatem celem odszkodowania oraz zakresem jego wysokości. Wykazanie wielkości szkody pozostaje oczywiście po stronie powoda.

Zgodnie z art. 31 ustawy o roszczeniach sąd dysponuje dwoma narzędziami mającymi pomóc przy ustaleniu wysokości szkody. Po pierwsze, na wniosek sądu może udzielić mu pomocy Prezes UOKiK lub organ ochrony konkurencji innego państwa członkowskiego (ust. 2 przepisu). Po drugie, ustawa daje sądowi możliwość oparcia się („posiłkowania się”; art. 31 ust. 1 ustawy) na dokumentach Komisji Europejskiej w postaci wspomnianego powyżej Komunikatu Komisji w sprawie ustalania wysokości szkody oraz wytycznych Komisji Europejskiej dla sądów krajowych co do szacowania nadmiernego obciążenia przerzuconego na nabywcę pośredniego, o których mowa w art. 16 dyrektywy 2014/104.

Łatwiejszy dostęp do dowodów

Dostęp do dowodów stanowił dotąd istotną, podstawową trudność w dochodzeniu roszczeń z tytułu naruszenia prawa ochrony konkurencji. Informacje i dokumenty potwierdzające udział naruszcyciela w zakazanej praktyce oraz – zwłaszcza – pozwalające oszacować szkodę znajdowały się często wyłącznie w posiadaniu naruszcyciela lub w aktach sprawy antymonopolowej, do których poszkodowany, nie będąc stroną, nie miał dostępu. Zgodnie z dyrektywą

2014/104 ustawa o roszczeniach wprowadza ułatwienia w dostępie poszkodowanych do dowodów.

Na pisemny wniosek powoda, który uprawdopodobnił swoje roszczenie, lub na wniosek pozwanego sąd może nakazać wskazanym osobom/podmiotom „wyjawić środek dowodowy służący stwierdzeniu faktu istotnego dla rozstrzygnięcia, znajdujący się w ich posiadaniu” (art. 17 ustawy). Dodatkowym warunkiem wydania nakazu jest zobowiązanie się wnioskodawcy do wykrzystania uzyskanego dowodu „jedynie na potrzeby toczącego się postępowania”. Nie można się posłużyć wyjawionymi w ten sposób dowodami w żadnym innym postępowaniu.

Ustawa o roszczeniach ściśle reguluje treść wniosku o wyjawienie dowodu (art. 19) oraz postępowanie związane z wyjawieniem dowodu na podstawie art. 17. Przed wydaniem postanowienia sąd zobowiązany jest wysłuchać lub zażądać oświadczenia na piśmie od strony, osoby trzeciej lub organu ochrony konkurencji, w których posiadaniu ma znajdować się środek dowodowy objęty wnioskiem (art. 20 ust. 2 ustawy). Ponadto musi ocenić, czy wniosek spełnia wymogi formalne z art. 17 i 19 ust. 2 ustawy o roszczeniach, oraz wziąć pod uwagę proporcjonalność wniosku (art. 21 ust. 1 i 2 ustawy). Oceniając ją, sąd zobowiązany jest rozważyć „słuszne interesy stron oraz osoby trzeciej, która według treści wniosku znajduje się w posiadaniu środka dowodowego”. Do kryteriów oceny należą: uzasadnienie wniosku o wyjawienie środka dowodowego przez już stwierdzone fakty i dostępne dowody, zakres i koszt wyjawienia środka dowodowego, w szczególności dla osoby trzeciej, czy wniosek nie jest środkiem tzw. ogólnego poszukiwania informacji, co do których jest mało prawdopodobne, aby miały znaczenie dla postępowania, oraz tajemnica przedsiębiorstwa lub inna tajemnica podlegająca ochronie prawnej w dowodach objętych wnioskiem.

Istnieją także inne istotne ograniczenia w dostępie do materiału dowodowego. Wnioskiem o wyjawienie nie można uzyskać dostępu do oświadczenia w ramach programu łagodzenia kar (*leniency*) i propozycji ugodowych składanych przez naruszcyciela. Przez te

oświadczenia i propozycje naruszcyciel istotnie ogranicza bowiem swoje prawo do obrony. Ponadto do zakończenia postępowania antymonopolowego nie można pozyskiwać informacji sporządzonych przez osobę fizyczną lub prawną na potrzeby tegoż postępowania, informacji sporządzonych przez organ ochrony konkurencji, przekazanych stronom w toku postępowania oraz wycofanych propozycji ugodowych (art. 18 ustawy o roszczeniach).

Analizując wniosek o wyjawienie środka dowodowego przekazanego organowi ochrony konkurencji lub znajdującemu się w aktach sprawy prowadzonej przez organ, sąd musi ponadto sprawdzić, czy wniosek określa precyzyjnie charakter, przedmiot oraz treść środka dowodowego, czy rzeczywiście złożono go na potrzeby postępowania oraz czy nie wpłynie on negatywnie na skuteczność postępowań dotyczących naruszenia prawa konkurencji prowadzonych przez organ ochrony konkurencji (art. 21 ust. 4 ustawy).

Należy się spodziewać, że dopiero orzecznictwo doprecyzuje kryteria słusznego interesu stron oraz wpływu na skuteczność postępowań dotyczących naruszenia prawa konkurencji prowadzonych przez organ. W tym drugim przypadku prawdopodobny jest opór w postaci argumentacji Prezesa UOKiK, który będzie bronił swojej skuteczności.

Sąd, na wniosek powoda, może zobowiązać pozwanego, osobę trzecią lub organ ochrony konkurencji do udostępnienia sądowi dowodu w celu ustalenia, czy podlega on wyjawieniu (art. 22 ustawy o roszczeniach).

Osoba zobowiązana do wyjawienia dowodu nie może się od tego obowiązku uchylać ani w inny sposób udaremniać jego wyjawienia (np. niszczyć dowód). Jeżeli tak się jednak stanie, sąd może uznać za ustalone fakty, które mają zostać stwierdzone za pomocą tego dowodu, oraz obciążyć tę stronę obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania, niezależnie od wyniku sprawy (art. 27 ustawy o roszczeniach). Prawomocne postanowienie nakazujące wyjawienie środka dowodowego stanowi ponadto tytuł egzekucyjny (art. 26 ustawy o roszczeniach).

Inne kwestie

Ustawa o roszczeniach ustala szczególną właściwość sądu w sprawach o odszkodowanie z tytułu naruszenia prawa ochrony konkurencji. Zgodnie z art. 11 ustawy o roszczeniach właściwy jest tu, niezależnie od wartości przedmiotu sporu, sąd okręgowy.

Ustawa wprowadza ponadto do polskiego systemu prawnego legalną definicję kartelu. Według art. 2 pkt 3 ustawy o roszczeniach jest to rodzaj porozumienia ograniczającego konkurencję (art. 6 ust. 1 u.o.k.k.) obejmujący „porozumienie lub praktyki uzgodnione przez co najmniej dwóch przedsiębiorców, którzy są wobec siebie konkurentami, zmierzające do koordynowania działań konkurencyjnych na rynku lub wpływania na istotne czynniki konkurencji, w szczególności polegające na ustalaniu lub koordynowaniu cen zakupu lub sprzedaży lub innych warunków transakcji handlowych, w tym dotyczących praw własności intelektualnej, ustalaniu poziomu produkcji lub sprzedaży, podziale rynków i klientów, w tym na zмовie przetargowej, ograniczeniu przywozu lub wywozu lub działaniach antykonkurencyjnych podejmowanych przeciwko innym konkurentom”. Warto jednak przy okazji zauważyć, że na potrzeby samej ustawy o roszczeniach definicja ta ma znaczenie tylko w związku z inną definicją – „programu łagodzenia kar” (*leniency*), podczas gdy ustawa ma zastosowanie nie tylko do karteli, a do wszelkich naruszeń prawa ochrony konkurencji.

Stosowanie przepisów ustawy o roszczeniach

Ustawa o roszczeniach jako całość ma zastosowanie wyłącznie do roszczeń dotyczących naruszeń prawa ochrony konkurencji, do których doszło po jej wejściu w życie, tj. po 27 czerwca 2017 r. Zgodnie bowiem z art. 36 ust. ustawy jej przepisy stosuje się do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji, które nastąpiło po tej dacie. Ustęp 2 tego przepisu stanowi jednak, że dochodzący roszczeń w postępowaniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa ochrony

konkurencji wszczętych po wejściu w życie ustawy, bez względu na czas naruszenia, będą mogli skorzystać z ułatwień ujętych w rozdziale 3 ustawy.

Rozdział 3 obejmuje kwestie proceduralne (art. 11–32 ustawy o roszczeniach). Bez względu zatem na to, kiedy nastąpiło naruszenie prawa ochrony konkurencji, z którego wynika dochodzona szkoda (pod warunkiem braku przedawnienia), podmiot poszkodowany ma do dyspozycji wnioski o wyjawienie środka dowodowego wraz z wszystkimi regułami proceduralnymi i ograniczeniami. Do postępowania w sprawie jego roszczenia stosuje się także m.in. nowe przepisy o właściwości sądu, o możliwości wytoczenia powództwa przed sąd, przed którym już toczy się postępowanie dotyczące roszczenia wynikłego z tego samego naruszenia prawa ochrony konkurencji, a przede wszystkim o związaniu sądu decyzją Prezesa UOKiK oraz o zasadach ustalania wysokości szkody.

Niestety, z wymienionych ułatwień nie może w ogóle skorzystać poszkodowany naruszeniem prawa ochrony konkurencji, który już przed wejściem w życie ustawy wszczął postępowanie w sprawie swojego roszczenia (art. 37 ustawy o roszczeniach).

Na pełne zastosowanie ustawy o roszczeniach przyjdzie zatem jeszcze trochę poczekać.

Marcin Kulesza

prawnik w kancelarii
Wardyński i Wspólnicy,
doktorant Uniwersytetu SWPS

¹ Dz.U. z 2017 r. poz. 1132.

² Dz.Urz. UE L 349 z 5 grudnia 2014 r., s. 1.

³ Pkt 12 preambuły dyrektywy; wyroki TSUE z 20 września 2001 r. ws. C-453/99 *Courage and Crehan*, z 13 lipca 2006 r. w sprawach połączonych C-295/04 – C-298/04 *Manfredi*, z 14 czerwca 2011 r. ws. C-360/09 *Pfleiderer*, z 6 listopada 2012 r. ws. C-199/11 *Otis*, z 6 czerwca 2013 r. ws. C-536/11 *Donau Chemie* oraz z 5 czerwca 2014 r. ws. C-557/12 *Kone*.

⁴ Komunikat Komisji w sprawie ustalania wysokości szkody w dochodzeniu roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia art. 101 lub 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.Urz. UE C 167 z 13 czerwca 2013 r., s. 19, oraz towarzyszący mu Dokument roboczy służb Komisji – Przewodnik praktyczny: Ustalanie wysokości szkody w dochodzeniu roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia art. 101 lub 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (SWD(2013) 205, 11 czerwca 2013 r.).

⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 229 ze zm.

RODO na rynku medycznym, cz. II

Wytyczne rozporządzenia dotyczące produktów i usług na rynku medycznym

dr Karolina Libront

W pierwszej części artykułu dotyczącego wpływu na rynek medyczny Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (tzw. ogólne rozporządzenie o ochronie danych, dalej: „**RODO**” lub „**rozporządzenie**”)¹ skupiono się na opisanu obowiązków związanych z organizacją przedsiębiorstw i innych osób prawnych.

Druga część dotyczy wyzwań związanych z przystosowaniem produktów i usług do RODO. W artykule zostaną szczegółowo omówione zasady **privacy by design** oraz **privacy by default**, sposoby zapewnienia realizacji uprawnień osoby, której dane dotyczą, a także mechanizmy anonimizacji i pseudonimizacji.

Privacy by default oraz privacy by design

Ustawodawca unijny poprzez wprowadzenie RODO chciał zapewnić, aby zasada prywatności i ochrony danych stała się elementem składowym produktów i usług od samego początku ich istnienia. Dotychczas często zdarzało się, że strategia prywatności była opracowywana w końcowej fazie projektowania produktu, co powodowało szereg praktycznych problemów związanych z implementacją odpowiednich standardów ochrony danych osobowych.

RODO wprowadza fundamentalną zmianę w tym zakresie. Administrator danych osobowych (dalej także: „**ADO**” lub „administrator”), czyli np. przedsiębiorca, będzie musiał uwzględnić reguły tzw. projektowanej prywatności, **privacy by design** (art. 25 ust. 1) oraz domyślnej

prywatności, **privacy by default** (art. 25 ust. 2) na każdym etapie projektowania swoich produktów. Zasady wymuszające ochronę danych powinny być wbudowane w każdy projekt. Chodzi o to, aby nie tworzyć strategii ochrony prywatności już po powstaniu danego produktu, ale aby produkt od początku dopasować do istniejących wymogów w omawianym zakresie. Twórcy, np. dostawcy oprogramowania lub podmioty świadczące usługi w chmurze, podczas opracowywania produktów, usług i aplikacji, które umożliwiają przetwarzanie danych osobowych, powinni wziąć pod uwagę prawo do prywatności. Zgodnie z należyтым uwzględnieniem stanu wiedzy technicznej twórcy powinni zapewnić administratorom i podmiotom przetwarzającym możliwość wywiązania się ze spoczywających na nich obowiązków ochrony danych.

Zasada **privacy by design** nakłada na administratora danych osobowych obowiązek zapewnienia, aby zarówno przy określaniu sposobów przetwarzania, jak i w czasie samego przetwarzania skutecznie realizować zasady ochrony danych oraz chronić prawa osób, których dane dotyczą. Przykładowo, zgodnie z motywem 78 RODO, należy szeroko stosować technikę pseudonimizacji, wbudować niezbędne zabezpieczenia, takie jak szyfrowanie o odpowiednim standardzie, zapewnić transparentność funkcji i przetwarzania danych osobowych, umożliwić danej osobie monitorowanie przetwarzania jej danych, a także umożliwić ADO tworzenie i doskonalenie zabezpieczeń. Administratorzy powinni mieć zdolność do ciągłego zapewnienia poufności, integralności, dostępności i odporności systemów i usług przetwarzania, a także możliwość jak najszybszego przywrócenia dostępu do danych w razie incydentu.

Opisane wyżej obowiązki nie są absolutne – w art. 25 ust. 1 rozporządzenia

zastrzeżono, że wdrażanie *privacy by design* należy oprzeć na stanie wiedzy technicznej, koszcie wdrażania oraz charakterze, zakresie, kontekście i celach przetwarzania oraz ryzyku naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze zagrożenia.

W przypadku zasady **privacy by default** chodzi o to, aby administrator poprzez odpowiednie środki techniczne i organizacyjne zapewnić, by domyślnie były przetwarzane tylko te dane osobowe, które są niezbędne do osiągnięcia każdego konkretnego celu przetwarzania. Przykładowo systemy przetwarzające powinny domyślnie wymagać minimalnej ilości danych użytkownika potrzebnych do świadczenia określonej usługi. Zastosowane środki techniczne i organizacyjne powinny zapewniać, aby domyślnie dane nie były udostępniane nieokreślonej liczbie osób fizycznych. *Privacy by default* odnosi się również do ilości zbieranych danych osobowych, zakresu ich przetwarzania, okresu przechowywania oraz dostępności.

Zgodnie z motywem 78 zasady uwzględniania ochrony danych w fazie projektowania i zasadę domyślnej ochrony danych należy brać pod uwagę także w przetargach publicznych.

W odniesieniu do danych dotyczących zdrowia należy wskazać, że **wiele innych aktów prawnych zawiera obowiązki i wytyczne w wymienionych wyżej zakresach** wynikające z zasad *privacy by design* i *privacy by default*. Przykładowo ustawa o systemie informacji w ochronie zdrowia z 28 kwietnia 2011 r. z późn. zm. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1845) dotyczy przetwarzania informacji niezbędnych do prowadzenia polityki zdrowotnej państwa, podnoszenia jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej oraz finansowania zadań z zakresu ochrony zdrowia. Reguluje ściśle takie instytucje prawne, jak

np. elektroniczna dokumentacja medyczna, jednostkowe dane medyczne czy rejestr medyczny. Z kolei ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z 6 listopada 2008 r. z późn. zm. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1318) w art. 29 określa okresy przechowywania dokumentacji medycznej, wprowadzając jako regułę okres 20 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym dokonano ostatniego wpisu, oraz pewne wyjątki zarówno skracające, jak i wydłużające ten okres.

Warto pamiętać, że opisywane zasady mają charakter klauzul generalnych, zatem dopiero w praktyce ukształtuje się sposób ich rozumienia. **RODO nie podaje na przykład konkretnych rozwiązań technicznych czy standardów, które muszą zostać zaimplementowane** – postęp na polu cyberbezpieczeństwa szybko uczyniłby taki akt bezużytecznym. Projektanci rozwiązań bazujących na przetwarzaniu danych osobowych muszą **sami** wykazać, że zastosowane przez nich metody są adekwatne.

Z pomocą przychodzą natomiast wytyczne Grupy Roboczej Artykułu 29, a także publikacje poszczególnych krajowych organów ochrony danych. Przykładowo szczegółowe wytyczne w zakresie bezpieczeństwa danych, w tym kompilację rekomendacji w zakresie szyfrowania, opublikował francuski organ ochrony danych, CNIL (*Commission nationale de l'informatique et des libertés*)². CNIL opracował także np. wytyczne w zakresie prywatności i bezpieczeństwa danych przetwarzanych za pomocą rozwiązań opartych na chmurze³. Podobne rekomendacje publikuje również brytyjski organ ochrony danych ICO (**Information Commissioner's Office**) – np. konkretnie w zakresie szyfrowania danych⁴. Organ przedstawia wytyczne dotyczące szyfrowania w odniesieniu do przechowywania i transferu danych, a także opisuje różne scenariusze, np. zabezpieczenie transferu danych osobowych na CD, DVD, USB czy e-mail, użycie podpisu elektronicznego czy tworzenie kopii zapasowych.

Zastosowanie zasad *privacy by default* i *privacy by design* można wykazać poprzez implementację zatwierdzonego mechanizmu certyfikacji. Ten instrument został opisany w art. 42 RODO. Mechanizmy oraz znaki jakości i oznaczenia w dziedzinie ochrony danych to wiążące

i egzekwowne zobowiązania ADO i podmiotów przetwarzających dane do stosowania odpowiednich zabezpieczeń. Zobowiązania te mogą być podejmowane w drodze umowy lub poprzez inne prawnie wiążące instrumenty. Certyfikacja jest dobrowolna; będzie udzielana przez podmiot certyfikujący dysponujący odpowiednim poziomem fachowej wiedzy i akredytowany przez poszczególne państwa członkowskie⁵.

Uprawnienia osób, których dane dotyczą

Privacy by design oraz *privacy by default* dotyczą konieczności wbudowania w produkty bazujące na przetwarzaniu danych rozwiązań umożliwiających realizowanie licznych praw osoby, której dane dotyczą – zgodnie z motywem 78 obligującym do tego twórców takich produktów, usług i aplikacji. RODO znacząco rozszerza uprawnienia tzw. podmiotów danych, a także wprowadza zupełnie nowe prawa, nieznane pod rządami poprzedniej regulacji. Największe zmiany dotyczą wprowadzenia tzw. prawa do bycia zapomnianym, uprawnienia do żądania otrzymania lub przeniesienia danych oraz wzmocnienia prawa dostępu i wglądu w swoje dane osobowe.

Prawo do usunięcia danych, szeroko znane jako tzw. **prawo do bycia zapomnianym**, zostało opisane w art. 17 RODO. Ustanawia on uprawnienie dla osoby fizycznej żądania od administratora

niezwłocznego usunięcia jej danych osobowych, a na ADO nakłada obowiązek usunięcia tych danych bez zbędnej zwłoki, jeśli zostaną spełnione określone rozporządzeniem warunki. Okoliczności uzasadniających takie żądanie jest sześć. Chodzi m.in. o sytuacje, kiedy:

- dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy lub spełnione są przesłanki opisane w art. 21 ust. 2 RODO;
- dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego.

W kontekście danych dotyczących zdrowia ważne jest to, że w określonych sytuacjach, np. z uwagi na względy interesu publicznego w dziedzinie zdrowia publicznego, prawo do „bycia zapomnianym” może zostać wyłączone (art. 17 ust. 3 pkt. c). Wyłączenie będzie na pewno dotyczyło danych znajdujących się w rejestrach medycznych i elektronicznej dokumentacji medycznej, ponieważ zasady nimi rządzące reguluje oddzielny akt prawny – wspomniana wyżej polska ustawa o systemie informacji

w ochronie zdrowia. Dodatkowo ADO, który nie chce usunąć danych mimo żądania osoby, której dane dotyczą, może powołać się na przesłankę określoną w art. 17 ust. 3 pkt. d), który dotyczy przetwarzania niezbędnego do celów badań naukowych, o ile prawdopodobne jest, że żądanie usunięcia danych uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celu takiego przetwarzania. Przepis będzie miał zastosowanie np. w badaniach klinicznych leków.

Uprawnienie do otrzymania lub przeniesienia danych zostało opisane w art. 20 RODO i powinno zainteresować szczególnie branżę eHealth. Polega na prawie do otrzymania własnych danych osobowych w ustrukturyzowanym, powszechnie używanym formacie nadającym się do odczytu maszynowego oraz przesłania danych innemu administratorowi. Dotyczy to jednak wyłącznie danych osobowych, które podmiot samodzielnie dostarczył ADO, oraz jeśli przetwarzanie odbywa się na podstawie zgody bądź w celu realizacji umowy lub przetwarzanie odbywa się w sposób zautomatyzowany. Jeśli jest to technicznie możliwe, można żądać przesłania swoich danych bezpośrednio do innego ADO. W kontekście danych dotyczących zdrowia należy uwzględnić odrębne akty prawne dotyczące np. tajemnicy lekarskiej (uregulowane w art. 40 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z 5 grudnia 1996 r., Dz.U. z 2011 r. Nr 277, poz. 1634) oraz poprawne zweryfikowanie odbiorcy, aby wrażliwe informacje nie dostały się w niepowołane ręce.

W praktyce oznacza to, że jeżeli następuje np. kontynuacja leczenia w innej placówce, to musi istnieć możliwość przeniesienia kompletu danych osobowych pacjenta – w tym informacji szczegółowych, np. danych z elektrostymulatora serca – do nowej placówki, systemu lub produktu. Na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o ochronie danych osobowych z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 922) te kwestie regulowały przepisy dotyczące udostępnienia danych, względnie pacjent mógł samodzielnie, „manualnie” odebrać dane (np. historię choroby) i przekazać dokumentację innemu podmiotowi. Obecnie podmiot, którego dane dotyczą, będzie miał ułatwione zadanie – ADO jest zobligowany, aby zapewnić możliwość przeniesienia danych

poprzez udostępnienie ich w ustrukturyzowanym, kompatybilnym formacie. Jeżeli określony zestaw danych zawiera informacje o więcej niż jednym podmiocie danych, prawo do przeniesienia i otrzymania danych nie powinno powodować uszczerbku dla praw i wolności innych osób, których dane dotyczą.

Obowiązki opisane w art. 20 RODO wymuszają na ADO oraz dostawcach produktów i usług opracowywanie interoperacyjnych formatów, które umożliwiają przenoszenie danych w tych przypadkach, gdy jest to technicznie możliwe. Z drugiej strony, zgodnie z motywem 68, ustawodawca unijny twierdzi, że uprawnienie do przeniesienia danych nie powinno nakładać na ADO obowiązku prowadzenia lub wprowadzenia kompatybilnych technicznie systemów przetwarzania. Nie oznacza to jednak, że dostawca produktów czy usług może z premedytacją tworzyć system, który nie jest interoperacyjny, aby np. wykluczać konkurencję poprzez brak możliwości otrzymania i przeniesienia danych osobowych. W ramach wyjątku motyw 68 stanowi, że omawianego uprawnienia z uwagi na jego charakter nie powinno się wykonywać w stosunku do ADO przetwarzających dane osobowe w ramach wykonywania obowiązków publicznych.

Wzmocnienie prawa dostępu i wglądu do danych zostały opisane w całej Sekcji 2 rozporządzenia. Zawiera ona szczegółowe wytyczne co do zakresu informacji podawanych w przypadku

zbierania danych od osoby, której dane dotyczą, jak i innych przypadków pozyskania danych (art. 12 i 13). Opisuje również szeroko prawo dostępu przysługujące osobie, której dane dotyczą (art. 15).

Na koniec należy zaznaczyć, że zgodnie z motywem 59 **ADO powinien przewidzieć procedury ułatwiające osobie, której dane dotyczą, wykonywanie jej praw.** W szczególności należy przygotować mechanizmy żądania – i gdy ma to zastosowanie bezpłatnego użytkownika, np. pod postacią bezpłatnej infolinii – w szczególności dostępu do danych osobowych i ich sprostowania lub usunięcia oraz możliwości wykonywania prawa do sprzeciwu. Powinna istnieć także możliwość wnoszenia opisywanych żądań drogą elektroniczną; szczególnie wtedy, kiedy dane są przetwarzane w sposób elektroniczny. ADO powinien być w stanie udzielić odpowiedzi na żądania bez zbędnej zwłoki, a najpóźniej w terminie miesiąca; natomiast jeżeli nie zamierza spełnić żądania – podać tego przyczyny.

Pseudonimizacja i anonimizacja

Kilkaście miesięcy temu hakerzy posługujący się robakiem Wannacry, czyli oprogramowaniem typu *ransomware*, zablokowali tysiące komputerów na całym świecie. Dotknęło to nie tylko prywatnych użytkowników, ale również

szpitale. Awarii uległy wtedy m.in. komputery działające w placówkach NHS (*National Health Service*), czyli w brytyjskiej publicznej służbie zdrowia. Zainfekowane jednostki nie mogły wykonywać procedur medycznych, np. operacji, gdyż większość sprzętów medycznych, które są dzisiaj używane w służbie zdrowia, jest już podłączona do sieci. Sytuacja uświadomiła światowej opinii publicznej, jak bardzo są narażone na naruszenie najbardziej wrażliwe dane.

RODO stawia sobie za zadanie zminimalizowanie ryzyka wystąpienia podobnych zdarzeń poprzez podwyższenie wymogów dotyczących bezpieczeństwa danych. Od podmiotów przetwarzających dane wymaga się zastosowania odpowiednich środków technicznych z dziedziny cyberbezpieczeństwa, w tym m.in. szyfrowania czy **pseudonimizacji** – narzędzia, które w prawie UE dotyczącym danych osobowych opisano po raz pierwszy.

Pseudonimizacja jest to taka operacja na danych, która ma na celu uniemożliwienie identyfikacji konkretnej osoby fizycznej bez użycia dodatkowych informacji, poprzez zastąpienie jednych atrybutów identyfikujących innymi atrybutami. Przykładem takiej operacji jest zamiana w systemie imienia i nazwiska osoby na numer identyfikacyjny. Z samej swojej natury jest to proces odwracalny – reidentyfikacja osoby, której dane dotyczą, jest możliwa, jednak dopiero dzięki użyciu np. osobno przechowywanego klucza. Legalną definicję zawiera art. 4 pp. 5) RODO. Pseudonimizacja pojawia się jako pożądane narzędzie zabezpieczenia danych w wielu miejscach rozporządzenia. RODO wprowadza ją w zasadzie jako regułę przy przetwarzaniu danych; zdaniem unijnego prawodawcy tę metodę powinno stosować się jak najszerzej, aby wypełnić zasady *privacy by default* i *privacy by design*. **Warto jednak pamiętać, że spseudonimizowane informacje** wciąż są danymi osobowymi i jako takie podlegają wszystkim innym wymogom rozporządzenia.

Zgodnie z motywem 26 RODO, aby potwierdzić prawidłowość procesu pseudonimizacji, należy wziąć pod uwagę wszelkie rozsądnie prawdopodobne sposoby, w tym wyodrębnienie wpisów dotyczących tej samej osoby fizycznej, w stosunku do których istnieje

uzasadnione prawdopodobieństwo, że zostaną wykorzystane przez ADO lub inną osobę w celu bezpośredniego lub pośredniego zidentyfikowania danego podmiotu danych. Co więcej, należy wziąć pod uwagę wszelkie obiektywne czynniki, takie jak koszt i czas, potrzebne do jej zidentyfikowania, oraz uwzględnić technologię dostępną w momencie przetwarzania danych, jak i postęp technologiczny.

Anonimizacja, w odróżnieniu od opisanego wyżej mechanizmu, jest procesem trwałym i nieodwracalnym, w wyniku którego nie można już przypisać informacji określonej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej za pomocą wszystkich możliwych środków, jakimi dysponuje ADO lub osoba trzecia. Dane zanonimizowane w sposób poprawny nie są już dłużej danymi osobowymi.

W praktyce w branży medycznej zarówno anonimizacja, jak i pseudonimizacja muszą być stosowane z dużą ostrożnością. Interes ochrony zdrowia i życia pacjentów jest nadrzędny, więc narzędzia te nie mogą prowadzić do żadnych pomyłek. W sytuacji stresującej, która wymaga od personelu szybkiej reakcji, łatwa dostępność do informacji bezpośrednio i w sposób niedający wątpliwości identyfikującej pacjenta może przeważać nad koniecznością zapewnienia prywatności.

Warto również wspomnieć o **wymogu zabezpieczania danych przekazywanych drogą elektroniczną**, np. w trakcie zbierania danych dotyczących zdrowia poprzez aplikację mobilną lub wyrób medyczny działający zdalnie. Podobnie jak w innych przypadkach, także tutaj RODO nie określa, jakie konkretnie zabezpieczenia muszą zostać zastosowane – muszą być one odpowiednie do realizacji zasady określonej w rozporządzeniu. Być może te kwestie zostaną w przyszłości uregulowane np. w drodze rozporządzenia do ustawy dotyczącej świadczeń z zakresu telemedycyny. Obecnie należy kierować się dostępnymi wytycznymi i standardami rynkowymi.

W odniesieniu do przekazywania danych dotyczących zdrowia drogą elektroniczną należy skupić się na trzech kluczowych zagadnieniach:

- prawidłowej identyfikacji osoby, której dane dotyczą (autoryzacja

np. poprzez profil zaufany czy podpis elektroniczny, narzędzia dwustopniowej autentykacji), zabezpieczeniu prawidłowego sposobu potwierdzenia odbioru danych (choćby do celów dowodowych),

- zapewnieniu zachowania poufności transmisji (np. poprzez wprowadzenie szyfrowania przechowywanych danych (*data at rest*), jak i rozważenie szyfrowania danych pozostających w użyciu (*data in use*) lub samego transferu danych (*data in transit*).

Podsumowanie

Rozporządzenie wprowadza bardzo wiele zmian w zakresie ochrony danych osobowych, również dla branży medycznej. Dwuczęściowy artykuł jedynie nakreśla najważniejsze problemy w odniesieniu do specyfiki rynku, nie wyczerpuje jednak całkowicie tematu, gdyż nowych obowiązków jest dużo. Niektóre mogą istotnie podwyższać koszty prowadzenia biznesu – zwłaszcza te dotyczące bezpośrednio kształtu oferowanych produktów i usług oraz opcji, które muszą posiadać. Bardziej szczegółowe regulacje rozwinięte są w samym RODO, szczególnie w jego motywach. Mogą one także zostać doprecyzowane na gruncie krajowym w postaci ustaw i rozporządzeń bądź też wytycznych poszczególnych organów ochrony danych osobowych. Czasu na dostosowanie się pozostaje coraz mniej.

dr Karolina Libront

Traple Konarski Podrecki i Wspólnicy

¹ Dz.Urz. UE L 119, 4.05.2016 r., s. 1–88.

² Np. CNIL, *Guide. Mesures pour traiter les risques sur les libertés et la vie privée*, 2012, https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/CNIL-Guide_securite_avance_Mesures.pdf (dostęp: 28.11.2017).

³ CNIL, *Recommandations pour les entreprises qui envisagent de souscrire à des services de Cloud computing*, https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/Recommandations_pour_les_entreprises_qui_envisagent_de_souscrire_a_des_services_de_Cloud.pdf (dostęp: 28.11.2017).

⁴ Strona ICO pt. *Encryption*, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/encryption/> (dostęp: 28.11.2017).

⁵ Więcej informacji o certyfikacji zawierają art. 42–43 RODO.

Zmiany w zakresie wydawania toreb plastikowych

Nowelizacja ustawy o gospodarce opakowaniami

Anna Siwkowska

Czy jedna ustawa, o tytule niewiele mówiącym przeciętnemu Polakowi, może dotknąć każdego, kto chociaż raz dziennie robi zakupy? Okazuje się, że tak.

W dniu 1 stycznia 2018 r. wejdą w życie zmiany w ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi¹, zwanej dalej w skrócie „ustawą o gospodarce opakowaniami” lub „ustawą”. Zostanie ona zmieniona, szeroko komentowaną w ostatnich miesiącach, ustawą z dnia 12 października 2017 r. o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw², zwaną dalej „ustawą zmieniającą”.

Powyższa nowelizacja zmienia zasady, na jakich od nowego roku konsumenci będą mogli **bezpłatnie** otrzymać reklamówkę na zrobione przez siebie zakupy, w szczególności na zakupy, które robią codziennie np. w sklepach osiedlowych, marketach spożywczych czy dyskontach. Uchwalenie zmian ustawy pozostaje w związku z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/720 z dnia

29 kwietnia 2015 r. zmieniającą dyrektywę 94/62/WE, dalej: „dyrektywa”³, w odniesieniu do zmniejszenia zużycia lekkich plastikowych toreb na zakupy.

Regulacje unijne

Wspomniana dyrektywa w odniesieniu do zmniejszenia zużycia lekkich plastikowych toreb na zakupy wprowadziła **nowe regulacje** w zakresie korzystania z nich.

Uzasadnieniem dla uchwalenia dyrektywy był zbyt duży poziom zużycia plastikowych toreb w Unii Europejskiej, co powodowało nadmierne zaśmiecenie i nieefektywne korzystanie z zasobów. Dyrektywa wskazuje również, że jeśli nie zostaną podjęte stosowne kroki, to poziom zaśmiecenia torbami foliowymi będzie wzrastał i problem się pogłębi.

Szczególną uwagę w dyrektywie zwraca się na lekkie torby plastikowe, czyli te o grubości poniżej 50 mikronów. To one

stanowią zdecydowaną większość całkowitej liczby plastikowych toreb zużywanych na zakupy. Wskazuje się również na bardzo niskie współczynniki ich recyklingu.

Zgodnie z analizami przeprowadzonymi na potrzeby dyrektywy lekkie torby ze względu na swoją masę łatwo są przemieszczane przez wiatr i wodę. Powodują zanieczyszczenie ziemi i środowiska wodnego, w tym morskiego. Koszty uprzątnięcia toreb i ich dalszego przetworzenia powodują wymierne straty ekonomiczne.

Zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami najważniejsze jest zapobieganie ich powstawaniu. Ustawodawca unijny zdaje sobie sprawę z funkcji, jakie pełnią plastikowe torby, i tego, że nie jest możliwe całkowite ich wyeliminowanie. Ważne jednak jest, aby tak szybko nie stawały się one niepotrzebnym śmieciem.

Możliwe środki wykonania dyrektywy

Kraje członkowskie miały do wyboru dwa warianty wdrożenia przepisów dyrektywy.

Jako pierwsze rozwiązanie wskazano możliwość przyjęcia środków zapewniających, aby do dnia 31 grudnia 2019 r. roczny poziom zużycia nie przekraczał 90 lekkich plastikowych toreb na zakupy w przeliczeniu na osobę, a do dnia 31 grudnia 2025 r. – 40 takich toreb w przeliczeniu na osobę, lub określenia podobnych celów wyrażonych w wadze. Jako drugie rozwiązanie wskazano przyjęcie przez kraje członkowskie instrumentów zapewniających, aby do dnia 31 grudnia 2018 r. lekkie plastikowe torby na zakupy nie były oferowane za darmo

w punktach sprzedaży towarów lub produktów, chyba że wdrożone zostaną równie skuteczne instrumenty. Polska zdecydowała się na przyjęcie drugiego wariantu.

Rozwiązania w innych państwach członkowskich

W 2010 r. w całej Unii Europejskiej zużyto 98,6 mld toreb, z których aż 87% wykorzystywano jednokrotnie.

Jak wynika z dyrektywy, poziom zużycia plastikowych toreb na zakupy znacznie różni się w całej Unii ze względu na różnice w zwyczajach konsumentów, świadomości ekologicznej oraz skuteczności środków politycznych podejmowanych przez państwa członkowskie. Niektórym z nich udało się znacząco zmniejszyć częstotliwość korzystania z plastikowych toreb na zakupy, a średni poziom zużycia w siedmiu najlepiej radzących sobie z tym problemem państwach członkowskich wynosi zaledwie 20% średniego unijnego zużycia.

Jako kraj, który modelowo rozwiązał kłopot, wskazywana jest Irlandia Północna. Wprowadzenie w 2002 r. opłaty za plastikowe torby spowodowało zmniejszenie ich zużycia o około 90%.

We Francji problem rozwiązano poprzez określenie obowiązkowego udziału materiałów biodegradowalnych w torbach.

Opłaty za torby wprowadzono m.in. w Holandii, na Łotwie czy w Wielkiej Brytanii. Jednocześnie często kraje członkowskie promują używanie w ich miejsce toreb papierowych czy biodegradowalnych.

Rozwiązania polskie

Według szacunków Ministerstwa Środowiska w Polsce zużywa się rocznie około 300 toreb na mieszkańca. Zakupowe torby z tworzywa sztucznego mają bardzo krótki cykl życia – wynosi on kilkanaście minut, czyli tyle, ile kupujący potrzebują na powrót z zakupów do domu. Po tym czasie konsument przeważnie uważa je za nieprzydatne i wyrzuca do kosza.

Wprowadzenie w większości sklepów opłat za torby w latach 2009–2010 spowodowało już widoczny spadek ich zużycia, tj. o około 36%. To utwierdziło polskiego ustawodawcę, że ograniczenie zużycia toreb jest możliwe właśnie poprzez wprowadzenie obowiązkowej odpłatności za nie.

Podział toreb

Zgodnie z ustawą o gospodarce opakowaniami poprzez **torby na zakupy z tworzywa sztucznego** rozumie się torby na zakupy, z uchwytami lub bez uchwytów, wykonane z tworzywa sztucznego, które są oferowane w jednostkach handlu detalicznego lub hurtowego. Do toreb tych zalicza się:

- lekke torby na zakupy** z tworzywa sztucznego o grubości materiału poniżej 50 mikrometrów,
- bardzo lekkie torby na zakupy** z tworzywa sztucznego o grubości materiału poniżej 15 mikrometrów, które są wymagane ze względów higienicznych lub oferowane jako podstawowe opakowanie żywności luzem, gdy pomagają to w zapobieganiu marnowaniu żywności⁴.

Rozróżniamy również **oksydegradowalne torby na zakupy** z tworzywa sztucznego. Rozumie się przez to torby na zakupy wykonane z tworzyw sztucznych zawierających dodatki, które katalizują rozpadanie się tworzywa sztucznego na mikrofragmenty⁵.

Oksydegradowalne torby na zakupy z tworzywa sztucznego zalicza się do lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego lub bardzo lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego, zgodnie z kryteriami określonymi w art. 8 pkt 15a, tj. zgodnie z ich grubością.

Opłata recyklingowa

Zgodnie z art. 40a ustawy o gospodarce opakowaniami przedsiębiorcy prowadzący jednostkę handlu detalicznego lub hurtowego, w której są oferowane lekkie torby na zakupy z tworzywa sztucznego przeznaczone do pakowania produktów zakupionych

w tych sklepach, od dnia 1 stycznia 2018 r. będą zobowiązani pobrać **opłatę recyklingową** od klienta nabywającego lekką torbę na zakupy z tworzywa sztucznego.

Po nowym roku polscy konsumenci muszą zatem spodziewać się, że zrobione przez nich zakupy nie zostaną już bezpłatnie zapakowane w torbę, ale konieczne będzie uiszczenie za to odpowiedniej opłaty (opłaty recyklingowej) u sprzedawcy. Opłata naliczana jest za lekką torbę na zakupy.

Ustawodawca unijny pozostawił krajom członkowskim swobodę co do pozostawienia możliwości nieodpłatnego wydawania bardzo lekkich toreb foliowych. Polski ustawodawca postanowił, że z opłat nadal będą **zwolnione** bardzo lekkie torby na zakupy. Są to torby, których użycie konieczne jest ze względów higienicznych, a pakujemy do nich produkty kupowane luzem, takie jak pieczywo, owoce, warzywa, jajka.

Jeśli oksydegradowalna torba na zakupy z tworzywa sztucznego będzie zaklasyfikowana jako lekka torba na zakupy z tworzywa sztucznego, to przedsiębiorca prowadzący jednostkę handlu detalicznego lub hurtowego, w której oferowane są takie torby, jest obowiązany również w odniesieniu do tych toreb pobrać wymaganą prawem opłatę.

W ustawie została ustalona maksymalna stawka opłaty recyklingowej – wynosi ona **1 zł za jedną** lekką torbę na zakupy z tworzywa sztucznego. Opłata recyklingowa będzie mogła stanowić całkowity koszt torby dla konsumenta albo zostać doliczona do ceny ustalonej przez daną jednostkę handlową (sklep).

Stawka określona w ustawie to stawka maksymalna, rzeczywista stawka zostanie określona w drodze rozporządzenia. Wysokość stawki recyklingowej określa minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki, kierując się koniecznością trwałego zmniejszenia zużycia lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego oraz mając na uwadze ich negatywny wpływ na środowisko, a także akceptowalny społecznie poziom stawki opłaty recyklingowej⁶.

Zgodnie z projektem rozporządzenia przedłożonym przez Ministra Środowiska opłata ta ma wynosić 0,20 zł.

Zaproponowana wysokość opłaty recyklingowej ma zmniejszyć zużycie lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego, ze względu na ich negatywny wpływ na środowisko, ale ma być też akceptowalna społecznie.

Jak wskazuje Ministerstwo Środowiska w uzasadnieniu rozporządzenia, kwota **20 gr** została określona na podstawie badań przeprowadzonych w 2015 r. i znajduje się w przedziale akceptowanym przez 79% badanych Polaków⁷.

Ustalając opłatę w takiej wysokości, Ministerstwo zakłada spadek zużycia toreb o około 50% w pierwszym roku obowiązywania ustawy.

Opłata recyklingowa stanowi dochód budżetu państwa i jest wnoszona do dnia 15 marca roku następującego po roku kalendarzowym, w którym została pobrana. W sprawach dotyczących opłaty recyklingowej stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁸. Minister właściwy do spraw środowiska sporządza i przekazuje Komisji Europejskiej sprawozdanie o liczbie wydanych lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego w danym roku kalendarzowym.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących obowiązku pobierania opłaty recyklingowej sprawuje Inspekcja Handlowa.

Sankcja za nieprzestrzeganie ustawy

W ustawie przewidziana została sankcja za niepobieranie opłaty recyklingowej od nabywającego lekką torbę na zakupy z tworzywa sztucznego⁹. Czyn ten zagrożony jest **karą pieniężną** w wysokości od 500 zł do 20 000 zł¹⁰. Kary pieniężne wymierza, w drodze decyzji, właściwy **wojewódzki inspektor inspekcji handlowej**. Należności z tytułu kar pieniężnych stanowią dochód budżetu państwa.

Ustawa poszerzyła też uprawnienia Inspekcji Handlowej. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 2h ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej¹¹ inspekcja będzie miała prawo do przeprowadzenia kontroli przestrzegania przez przedsiębiorców prowadzących jednostki handlu detalicznego lub hurtowego przepisów dotyczących obowiązku pobierania opłaty recyklingowej, zgodnie z art. 40a, art. 41 i art. 42 ustawy o gospodarce opakowaniami.

W zakresie wymierzania administracyjnych kar pieniężnych zastosowanie znajdą odpowiednio **przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego**¹², dalej w skrócie k.p.a., które weszły w życie z dniem 1 czerwca 2017 r.

Na ich podstawie zostaną określone m.in. dyrektywy wymiaru kary pieniężnej.

Wymierzając administracyjną karę pieniężną, organ będzie brał pod uwagę m.in.:

- okoliczności naruszenia prawa;
- częstotliwość niedopełniania w przeszłości obowiązku albo naruszania zakazu tego samego rodzaju;
- uprzednie ukaranie za to samo zachowanie;
- stopień przyczynienia się strony, na którą jest nakładana administracyjna kara pieniężna, do powstania naruszenia prawa;
- działania podjęte przez stronę dobrowolnie w celu uniknięcia skutków naruszenia prawa;
- wysokość korzyści, którą strona osiągnęła, lub straty, której uniknęła;
- w przypadku osoby fizycznej – warunki osobiste strony, na którą administracyjna kara pieniężna jest nakładana.

Organ może również odstąpić od nałożenia administracyjnej kary pieniężnej i poprzestać na pouczeniu, jeżeli waga naruszenia prawa jest znikoma, a strona zaprzestała naruszania prawa lub za to samo zachowanie prawomocną decyzją na stronę została uprzednio nałożona przez inny uprawniony organ administracyjna kara pieniężna.

Zgodnie z ustawą z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹³ oraz ustawą z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁴ opłata recyklingowa stanowi zarówno przychód, jak i koszty uzyskania przychodów.

A co z „grubymi” plastikowymi torbami na zakupy?

Uważnemu czytelnikowi zapewne nasunie się pytanie: a co z „grubymi” torbami foliowymi na zakupy? Chodzi o te, w które często są pakowane droższe zakupy – np. odzież, czy też te, które za opłatą można nabyć w marketach. Ustawa o gospodarce opakowaniami, a wraz z nią **opłata recyklingowa, nie dotyczy tych toreb**. Dyrektywa unijna wskazuje bowiem na konieczność ograniczenia zużycia jedynie lekkich toreb. W praktyce oznacza to, że jeśli przywiązywanie do toreb plastikowych okaże się

mocniejsze aniżeli świadomość konieczności dbania o środowisko, to wprawdzie w Polsce spadnie zużycie lekkich toreb plastikowych, ale może się to wiązać ze wzrostem zużycia grubszych toreb.

Dzisiaj takie torby można kupić w większości marketów, a ich cena jest wyższa o mniej więcej 20 gr od ceny lekkich toreb. Czyli *de facto* dokładnie o kwotę, jaka zostanie doliczona do tak popularnych lekkich toreb foliowych. Konsument rozważający zakup torby, kierując się ceną, zapewne po dniu 1 stycznia 2018 r. wybierze grubszą i bardziej wytrzymałą plastikową torbę, która dodatkowo może okazać się konkurencyjna cenowo.

Podsumowanie

Polski ustawodawca przewiduje, że w wyniku planowanych zmian i wprowadzenia opłaty recyklingowej sprzedaż lekkich toreb na zakupy z tworzywa sztucznego, zgodnie z założeniami transponowanej dyrektywy, będzie zmniejszać się co roku, natomiast spodziewany jest wzrost sprzedaży toreb papierowych, tekstylnych, biodegradowalnych oraz innych, alternatywnych dla toreb z tworzywa sztucznego. Dodatkowo wskazuje się, że środki pozyskane z opłaty recyklingowej miałyby zostać przeznaczone na walkę ze smogiem. Zatem ustawa podwójnie przyczyniłaby

się do poprawy środowiska; po pierwsze, poprzez ograniczenie zaśmiecenia, po drugie, poprzez pozyskanie środków na walkę o czystsze powietrze.

W najbliższym czasie okaże się, czy przewidywania polskiego ustawodawcy znajdą swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości.

Anna Siwkowska

radca prawny,
Kancelaria BHR Radomski
i Partnerzy Sp. p.

¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1863 ze zm.

² Dz.U. poz. 2056.

³ Dz.Urz. UE L 115 z 6.05.2015, s. 11.

⁴ Art. 8 pkt 15 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1863 ze zm. w brzmieniu po dniu 1 stycznia 2018 r.).

⁵ Art. 8 pkt 8a ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1863 ze zm., w brzmieniu po dniu 1 stycznia 2018 r.).

⁶ Art. 40b ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1863 ze zm., w brzmieniu po dniu 1 stycznia 2018 r.).

⁷ Raport TNS Polska dla Ministerstwa Środowiska pn. „Polacy o jednorazowych torbach zakupowych”, <http://docplayer.pl/6359519-Polacy-o-jednorazowych-torbach-zakupowych.html> (dostęp: 16.11.2017 r.).

⁸ Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.

⁹ Art. 56 pkt 10 c.

¹⁰ Art. 57 ust. 3.

¹¹ Dz.U. z 2017 r. poz. 1063.

¹² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1257).

¹³ Dz.U. z 2016 r. poz. 1888 ze zm.

¹⁴ Dz.U. z 2016 r. poz. 2032 ze zm.

Inteligentne kontrakty jako nowy sposób zawierania umów, cz. II

Aspekty prawne stosowania inteligentnych kontraktów

Michał Nosowski

Z uwagi na to, że inteligentne kontrakty umożliwiają szybkie zawieranie umów pomiędzy podmiotami z różnych krajów, kluczowe zdaje się być ustalenie, prawo jakiego państwa znajdzie zastosowanie do danej umowy.

Przede wszystkim należy wskazać, że *smart contracts*, podobnie jak klasyczne kontrakty, umożliwiają uregulowanie kwestii jurysdykcji w samej treści umowy. Oznacza to, że strony mogą wybrać prawo państwa, które znajdzie zastosowanie do łączącego je stosunku prawnego¹. Przekładając to na praktykę wynikającą ze stosowania *smart*

contracts, możliwe byłoby wybranie takiego systemu prawa, który zawierałby optymalne uregulowania dotyczące zawierania umów za pomocą technologii *blockchain* bądź też stanowił o istnieniu innych korzyści dla stron takiej umowy. Już teraz strony umów dotyczących technologii *blockchain* bądź też kryptowalut wybierają korzystne dla nich środowiska regulacyjne, np. prawo szwajcarskie². Dotyczy to w szczególności ICO (*Initial Coin Offering*), czyli sposobów pozyskania inwestorów przez podmioty z branży nowych technologii za pomocą algorytmów opartych na *blockchain*.

Odnosząc powyższą tematykę do polskich uregulowań dotyczących kwestii prawa właściwego, należy wskazać, że przepis art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe³, dotyczący jurysdykcji w odniesieniu do zobowiązań wynikających z umów, a taki właśnie charakter mają zobowiązania wynikające z zawierania *smart contracts*, odwołuje się do treści rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)⁴.

Rozporządzenie to potwierdza prawo do swobody wyboru prawa przez strony umowy w treści przepisu art. 3 ust. 1. W przypadku gdyby strony takiego wyboru nie dokonały, zastosowanie znajdą reguły wskazane w przepisie art. 4 ust. 1 rozporządzenia, które wskazują na to, jakie prawo jest właściwe, w zależności od tego, czego dotyczy umowa. I tak, przykładowo, umowa sprzedaży towarów podlega prawu państwa, w którym sprzedawca ma miejsce zwykłego pobytu, a umowa o świadczenie usług podlega prawu państwa, w którym usługodawca ma miejsce zwykłego pobytu.

Niektórzy zwolennicy zastosowania technologii *blockchain* i *smart contracts* wskazują, że wybór jakiegokolwiek systemu prawa nie jest konieczny, gdyż sam inteligentny kontrakt umożliwia kompleksowe i swobodne regulowanie stosunku prawnego między stronami, a jakiegokolwiek inne reguły nie są potrzebne. Tym samym zasadne byłoby wyłączenie jurysdykcji jakiegokolwiek porządku prawnego. Jest to jednak niedopuszczalne z punktu widzenia prawa prywatnego międzynarodowego⁵. Przesądza to o tym, że oderwanie *smart contracts* od obowiązujących w poszczególnych państwach porządków prawnych jest niemożliwe.

W praktyce jednak, z uwagi na możliwość zawierania za pomocą *smart contracts* umów o charakterze ponadpaństwowym, pomiędzy setkami, a nawet tysiącami osób niejednokrotnie

ustalenie wiążącego prawa właściwego może być znacznie utrudnione. Stąd też należy sugerować umieszczanie w treści takich kontraktów klauzul dotyczących wyboru prawa. Analogiczne problemy mogą pojawić się w przypadku konieczności wskazania na podmiot właściwy do rozstrzygnięcia ewentualnego sporu pomiędzy uczestnikami obrotu korzystającymi ze *smart contracts*. W takim przypadku zasadne byłoby umieszczenie w treści kodu wskazówek, w jaki sposób rozwiązać ten problem, np. poprzez wskazanie arbitra, który będzie rozstrzygał spory, dzięki czemu dalsze poszukiwanie instytucji właściwej do rozstrzygnięcia sporu nie będzie konieczne.

Relacje z konsumentami

Przepisy prawa, zarówno na gruncie uregulowań krajowych, jak i unijnych, przewidują szczególną ochronę konsumentów w sporach z przedsiębiorcami, wynikających z umów zawieranych między takimi podmiotami. Szczególny charakter tych regulacji będzie miał zastosowanie w przypadku zawierania umów przez konsumentów z przedsiębiorcami za pomocą inteligentnych kontraktów.

Przykładowo, przepis art. 385¹ § 1 k.c. wskazuje, że „postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,

rażąco naruszając jego interesy (...)”. Za niezgodnione indywidualnie uznaje się te postanowienia, na które konsument nie miał rzeczywistego wpływu, przykładowo wynikające z jakiegoś wzorca umowy (ogólnych warunków umów). Z całą pewnością wykorzystywany przez przedsiębiorcę algorytm, oparty na technologii rozproszonego rejestru, używany do zawierania wielu umów z konsumentami, może zostać uznany za wzorzec umowy. Tym samym niektóre jego postanowienia, wyczerpujące przesłanki wskazane w zacytowanym powyżej przepisie, mogą zostać uznane za klauzule niedozwolone (np. na podstawie decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów).

W takim przypadku pojawia się problem kontynuowania umowy zawartej za pomocą *smart contracts*. Brak jest bowiem możliwości wyeliminowania klauzuli z treści algorytmu opartego na technologii zdecentralizowanego rejestru. Tym samym algorytm może dalej dążyć do wykonania umowy, m.in. uruchamiając postanowienia wyrażone za pomocą klauzul niedozwolonych (np. pobieranie rażąco wygórowanej opłaty od konsumenta).

Wydaje się, że możliwe jest takie tworzenie algorytmów w ramach inteligentnych kontraktów, które będą umożliwiały dokonywanie zmian umowy w czasie jej trwania. Umożliwiłoby to zastąpienie klauzuli niedozwolonej innymi

postanowieniami, zgodnymi z prawem, oczywiście za zgodą obu stron umowy. Należy jednak rozważyć sytuację, gdy przedsiębiorca będący stroną kontraktu nie stosuje się do decyzji Prezesa UOKiK i nie zgadza się na modyfikację klauzuli umownej, która została uznana za niedozwoloną.

W takim przypadku zasadne byłoby wykorzystanie możliwości przyznania pewnych kompetencji niezależnemu podmiotowi, wskazanemu przez strony kontraktu w momencie zawierania umowy. Mógłby on służyć jako osoba, która prowadzi do zmiany algorytmu po wydaniu przez Prezesa UOKiK stosownej decyzji i nie potrzebuje do tego zgody stron. Osoba taka jest nazywana przez użytkowników technologii *blockchain* wyrocznią (*Oracle*), pełniącą funkcję niezależnego podmiotu, który dostarcza określone zweryfikowane informacje do systemu w ten sposób, aby algorytm mógł prowadzić do automatycznego wykonania umowy. Niezależność wyroczni zbliża je nieco do znanej nam konstrukcji arbitra, czyli podmiotu rozstrzygającego spory, wybranego przez strony, acz kompetencje wyroczni nie ograniczają się jedynie do rozstrzygania sporów, ale obejmują także dostarczanie programowi określonych informacji, a w powyższym przypadku – nawet doprowadzenie do zgodności umowy z prawem. Technologia rozproszonego rejestru może również umożliwiać podejmowanie pewnych decyzji, np. o dalszym losie kontraktu, za pomocą głosowania, w którym biorą udział inne podmioty korzystające z inteligentnych kontraktów.

Analogiczne do powyższych rozważań są kwestie zastosowania do *smart contracts* przepisów ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta⁶, implementującej do polskiego porządku prawnego unijną dyrektywę 2011/83/UE z 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów. Zwłaszcza przepis art. 27 wspomnianej ustawy, przewidujący możliwość odstąpienia od umowy zawartej na odległość, w tym przez Internet, w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia bez podawania przyczyny, stoi w oczywistej sprzeczności z jedną z cech *smart contracts* polegającej na niemożności wzruszenia tych umów, które zostały zawarte. Tym samym konsument, zawierając umowę z przedsiębiorcą

za pomocą inteligentnych kontraktów, doświadczyłby ograniczenia pewnych swoich praw.

Rozwiązaniem może być takie zaprojektowanie *smart contracts*, aby konsument miał możliwość skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy. Musiałoby to zostać zapisane bezpośrednio w kodzie danej umowy. Wykonanie takiego prawa powodowałoby, że jakiegokolwiek inne postanowienia nie byłyby realizowane⁷.

Przepisy dotyczące ochrony danych osobowych

Podobne wątpliwości może wzbudzać realizacja niektórych praw przewidzianych w rozporządzeniu (UE) nr 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), które będzie stosowane od 25 maja 2018 r., w tym w szczególności przewidzianego w jego treści prawa do bycia zapomnianym. Uprawienie to polega na możliwości żądania przez osobę fizyczną, aby przedsiębiorca, który przetwarzał jej dane osobowe, usunął je, chyba że istnieje jakaś podstawa prawna do dalszego przetwarzania. Wykonanie takiego żądania może być utrudnione z uwagi na nienaruszalność łańcucha bloków, w którym zawarte

są wszystkie informacje dotyczące umowy, w tym również dane osobowe.

Zażądanie przez osobę fizyczną (np. stronę umowy, która już została wykonana) usunięcia dotyczących jej danych z łańcucha bloków może okazać się niemożliwe. Pewnym rozwiązaniem tego problemu może być taka operacja na danych, która doprowadzi do niemożności przyporządkowania ich do konkretnej osoby, np. zanonimizowanie ich albo zaszyfrowanie. Takie rozwiązanie wymaga jednak implementacji tego rozwiązania w kodzie *blockchain*, na którym opiera się inteligentny kontrakt. Należy więc postulować wprowadzenie takiej możliwości przez osoby zajmujące się rozwojem rozwiązań, na których opierają się *smart contracts*.

Weryfikacja stron umowy

Jednym z założeń *smart contracts* ma być możliwość zawierania umów wyłącznie za pośrednictwem Internetu. Może to prowadzić do utrudnionej weryfikacji stron takiej umowy. Nie wydaje się to być problemem przy prostych kontraktach, takich jak np. dostarczenie zamówionego towaru po zapłacie ceny, ale może doprowadzić do dużych utrudnień przy realizacji bardziej skomplikowanych umów, często zawierających wiele wzajemnych zobowiązań stron. W takim przypadku konieczna jest uprzednia weryfikacja stron umowy, nie zaś samo wprowadzenie odpowiednich

danych przez poszczególne strony podczas przygotowywania algorytmu. Trzeba tu wziąć pod uwagę fakt, że wiele z zawieranych umów może mieć charakter międzynarodowy. Być może rozwiązaniem tego problemu byłoby wykorzystanie usługi o charakterze zbliżonym do kwalifikowanego podpisu elektronicznego, funkcjonującego w obrębie współczesnych stosunków gospodarczych. Z całą pewnością w tym zakresie zasadne jest prowadzenie dalszych prac rozwojowych dotyczących technologii *blockchain* i bezpiecznego oraz skutecznego uwierzytelniania stron umowy.

Wykorzystanie kodu niezgodnie z przeznaczeniem

Smart contracts, jako umowy zapisane za pomocą kodu komputerowego, dzielą pewne wady innych programów komputerowych. Jedną z nich jest możliwość wykorzystania algorytmów niezgodnie z ich przeznaczeniem, zwłaszcza poprzez wykorzystanie istniejących w treści kodu luk, nieścisłości oraz ewentualnych błędów.

Przykładem takiego zachowania może być wyprowadzenie w czerwcu 2016 r. kryptowalut o wartości około 50 mln dolarów ze zdecentralizowanej organizacji, zwanej The DAO. Celem jej utworzenia było zebranie za pomocą crowdfundingu odpowiedniej sumy pieniędzy, która następnie miała być inwestowana w przedsiębiorstwa działające w branży nowych technologii. Wybór inwestycji następowałby na podstawie głosowania prowadzonego wśród osób, które uprzednio wpłaciły środki. Osoby te miały następnie osiągać zyski z inwestycji we wskazane przedsiębiorstwa. Potwierdzeniem wpłaty środków były specjalne tokeny, które gwarantowały prawo głosu i późniejsze prawo do zysków.

Okazało się, że kod The DAO zawierał błędy i luki, przez co jeden z członków organizacji zdołał wyprowadzić *ether*, czyli rodzaj kryptowaluty, z której korzystali członkowie społeczności The DAO, o równowartości ok. 50 mln dolarów, czyli ok. 1/3 całości środków. Doprowadziło to do upadku całego projektu

oraz licznych konfliktów w ramach społeczności osób biorących w nim udział⁸. Kluczowa jest jednak argumentacja użytkownika, który wyprowadził środki z giełdy i w ten sposób wzbogacił się kosztem innych osób. Wskazywał on bowiem, że skoro kontraktem pomiędzy użytkownikami był algorytm komputerowy i skoro pozwalał on na wyprowadzenie środków, trzeba uznać to za zgodne z umową i legalne, więc nie można od niego żądać ich zwrotu.

Argumentacja dowodząca, że skoro kod jest umową, to również ewentualne błędy i nieścisłości w nim mogą być wykorzystywane przez strony takiej umowy, może się pojawić w przyszłości, gdy *smart contracts* zostaną spopularyzowane. Należy założyć, że zawsze możliwe będzie znalezienie błędów w algorytmach, tak jak obecnie dzieje się z programami komputerowymi, które często zawierają luki bezpieczeństwa.

Z punktu widzenia przepisów obowiązującego obecnie prawa możliwe jest jednak zakwestionowanie tak ścisłego, deterministycznego rozumienia umowy, prowadzącego do wniosku, że błąd jest po prostu kolejnym postanowieniem kontraktu, które można wykorzystać. Odnosząc to do polskiego porządku prawnego, można odwoływać się do różnego rodzaju klauzul ogólnych, takich jak przepis art. 5 k.c., który stanowi, iż „nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego”. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Pomocny może być także przepis art. 65 § 2 k.c. odnoszący się do konieczności badania zgodnego zamiaru stron i celu zawarcia umowy zamiast opierania się jedynie na jej dosłownym brzmieniu.

Tym samym byłoby możliwe uznanie, że część algorytmu komputerowego, mimo iż wynikająca wprost z treści *smart contract*, nie może zostać uznana za dopuszczalną, a tym samym stoi w sprzeczności z celem zawarcia umowy. Jednakże zmiana takiej umowy, zawartej za pomocą inteligentnego kontraktu, mogłaby być znacznie utrudniona z uwagi na konieczność uzyskania zgody przeważającej części

Jednym z założeń *smart contracts* ma być możliwość zawierania umów wyłącznie za pośrednictwem Internetu

społeczności korzystającej z technologii *blockchain*. Należy więc wskazać, że wobec ograniczonej możliwości dokonywania zmian w treści *smart contracts* ewentualne dalsze działania, np. zwrot uzyskanych kwot, mogłyby być dokonywane poza działaniami stron w zakresie łańcucha bloków i znalazłyby odzwierciedlenie w innych czynnościach prawnych, podejmowanych w świecie realnym.

Zabezpieczanie i dochodzenie roszczeń

Smart contracts w założeniu mają być umowami, których wykonanie jest automatyczne, wymuszane przez algorytm komputerowy, a co za tym idzie, również ewentualne egzekwowanie roszczeń mogłoby być znacznie ułatwione. Cały proces może bowiem obejmować jedynie automatyczny transfer kryptowalut z jednego rachunku na drugi. Stanowi to, co do zasady, duże ułatwienie w odniesieniu do realiów znanych z wykonywania klasycznych umów, wiążących się np. z koniecznością skierowania sprawy do komornika, a następnie oczekiwania na skuteczną egzekucję. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że *smart contracts* również nie są narzędziem idealnym i możemy wyróżnić dwa podstawowe problemy związane z egzekwowaniem należności wynikających z postanowień inteligentnych kontraktów:

- 1) brak środków, czyli wystarczającej ilości kryptowalut na rachunku dłużnika;
- 2) konieczność wszczęcia egzekucji w sytuacjach, które nie mogą zostać ocenione należycie przez algorytm komputerowy, np. gdy jest konieczne ustalenie jakości danego wyrobu albo stwierdzenie, czy jeden z podmiotów nie dochował należytej staranności, co doprowadziło

do powstania szkody w majątku drugiego z kontrahentów.

Pierwszy z tych problemów może zostać rozwiązany poprzez implementację w kodzie odpowiedniego algorytmu wymuszającego utrzymywanie przez stronę zobowiązaną do spełnienia świadczenia odpowiedniego depozytu w kryptowalutach. Depozyt taki musi zostać utworzony najpóźniej w momencie zawarcia umowy i utrzymywany aż do wykonania wszystkich zobowiązań wynikających z niej. Wcześniejsze wycofanie depozytu nie byłoby możliwe. Pozwala to na ewentualną automatyczną i sprawną egzekucję roszczeń.

Natomiast drugą kwestię można rozwiązać poprzez wykorzystanie instytucji zaufanej strony trzeciej, czyli niezależnego od stron umowy podmiotu, który dokona koniecznej oceny tych elementów wykonania umowy, których nie jest w stanie ocenić maszyna, np. stwierdzi, że zobowiązanie zostało wykonane

z należytą jakością. Ten zaufany podmiot będzie mógł następnie aktywować algorytm prowadzący do wykonania zobowiązania pieniężnego przez dłużnika.

Uwagi końcowe

Smart contracts wydają się być bardzo atrakcyjnym sposobem ułatwienia nawiązywania i regulowania współpracy gospodarczej pomiędzy stronami, z którego mogą korzystać zarówno małe i średnie przedsiębiorstwa, jak i duże korporacje. Inteligentne kontrakty wpasowują się w obecnie obowiązujące uregulowania prawne i za ich pomocą możliwe jest zawieranie ważnych umów. Twórcy *smart contracts* powinni dążyć do zwiększenia możliwości, jakie daje wykorzystanie algorytmów komputerowych, w ten sposób, aby możliwe było spełnianie licznych wymogów wynikających z przepisów prawa, np. w zakresie ochrony konsumentów, oraz aby

jak najlepiej zabezpieczyć interesy stron umowy.

Michał Nosowski

radca prawny, specjalizujący się w problematyce prawa nowych technologii oraz ochronie danych osobowych
www.michalnosowski.pl
www.wsroddanych.pl

- ¹ J. Poczuć [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. J. Poczuć, Warszawa 2017.
- ² <https://www.coindesk.com/blockchain-innovation-switzerland-crypto-valley-new-york/>.
- ³ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, tekst jedn., Dz.U. z 2015 r., poz. 1792.
- ⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym II), Dz.Urz. UE L 177 z 4.07.2008 r.
- ⁵ M. Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017.
- ⁶ Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta, tekst jedn., Dz.U. z 2017 r., poz. 683.
- ⁷ <https://www.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2016/07/smart-contracts-bridging-gap-between-expectation-and-reality>.
- ⁸ <https://www.coindesk.com/understanding-dao-hack-journalists/>.

Przedsiębiorczość rodzinna i jej sukcesja

Wyzwania oraz kierunki wsparcia biznesu rodzinnego

Ewa Romanowska

Firmy rodzinne ze względu na swój specyficzny charakter wyróżniają się spośród innych przedsiębiorstw. Pomimo że nie są przedmiotem tak dużego zainteresowania opinii publicznej, stanowią przykład jednej z najstarszych form przedsiębiorczości. Współcześnie odgrywają one ogromną rolę w polskiej gospodarce, znacząco przyczyniając się do wzrostu dochodu narodowego oraz rozwoju nowych miejsc pracy. Jednym z wyzwań, przed którym stoi biznes rodzinny, jest perspektywa przekazania firmy kolejnym pokoleniom, czyli przeprowadzony z powodzeniem proces sukcesji. Z tego oraz innych powodów związanych ze specyfiką przedsiębiorstw rodzinnych powstaje w Polsce coraz więcej inicjatyw wspierających ten rodzaj działalności gospodarczej, w których realizację angażuje się m.in. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Znaczenie i marka firmy o charakterze rodzinnym

Debata na temat istoty biznesu rodzinnego toczy się na świecie od lat 80. XX w. Zasadniczym atrybutem tego typu organizacji jest połączenie sfery biznesowej z życiem rodzinnym oraz integracja *know-how* biznesowego z wartościami kulturowymi przez rodzinę założycielską, stanowiących podstawę rozwoju ich marek. Nie jest to jednak łatwy związek. Rodzina i biznes są to bowiem dwie odmienne instytucje, których cele i sposoby działania różnią się od siebie, ale jednocześnie silnie na siebie oddziałują. Działalność gospodarcza może wzmacniać tkankę rodzinną, może jednak również prowadzić do pogłębienia istniejących w niej konfliktów. Podobnie ma się

rzecz z czynnikiem rodzinności. Rodzina i relacje w niej zachodzące kształtują codzienne stosunki pracy i długoterminowy rozwój oraz potrafią być siłą prowadzonego biznesu. Z drugiej strony zależności rodzinne jako czynnik destrukcyjny mogą spowolnić i uniemożliwić właściwy rozwój przedsiębiorstwa rodzinnego, prowadząc nawet do jego likwidacji. Stąd też prowadzenie firmy rodzinnej należy rozpatrywać zarówno jako wielką szansę, jak też nie lada wyzwanie.

Grupa przedsiębiorstw rodzinnych jest silnie zróżnicowana, spotykamy tu różnorodne formy prawne, wielkość, różne mechanizmy zarządzania czy własność (w całości lub w dużej części w rękach jednego lub wielu członków rodziny). To, co łączy wszystkie przedsiębiorstwa rodzinne, to duże zaangażowanie

Specyfika przedsiębiorstw rodzinnych w Polsce

Siłą motoryczną transformacji gospodarczej w Polsce był w dużej mierze biznes o charakterze rodzinnym. Dynamiczny rozwój przedsiębiorczości rodzinnej nie byłby oczywiście możliwy bez formalnych narodzin gospodarki wolnorynkowej pod koniec lat 80. XX w. Lata 90. tymczasem to okres powstawania znaczącej liczby przedsiębiorstw rodzinnych, w wielu przypadkach nadal funkcjonujących z dużym powodzeniem. Obecnie współtworzą one fundament polskiej gospodarki, a ich działalność jest oparta na połączeniu tradycyjnych wartości z innowacyjnością i nowoczesnymi formami zarządzania.

Zgodnie z badaniami Instytutu Biznesu Rodzinnego¹, które zostały przeprowadzone na zlecenie Agencji Wykonawczej ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw (EASME) w ramach Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw MSP (COSME) 2014-2020, 36% przedsiębiorstw w Polsce ma rodzinny charakter, którego jest zdecydowanie świadoma. Ponadto w 92% mikro- i małych przedsiębiorstw większościowym pakietem własnościowym dysponują rodziny, podczas gdy w średnich i dużych – mniejszościowym.

Analizując powyższe dane procentowe, łatwo dostrzec znaczące dysproporcje pomiędzy samoświadomością rodziny prowadzonego biznesu a jego własnością pozostającą w rękach rodziny. Rozbieżności te wskazują na pilną potrzebę wzmacniania i wspierania tożsamości rodzinnej, szczególnie mikro- i małych podmiotów. Świadomość rodzinności jest istotna zarówno w odniesieniu do bieżącej działalności organizacji, jak też wobec ich przyszłego rozwoju i wyzwań związanych z sukcesją. Ułatwia ona wdrożenie w firmie mechanizmów ładu biznesu i rodziny, czyli systemu zarządzania i nadzoru, na który składają się m.in. konstytucja rodziny, wartości rodzinne, umowa spółki, spotkania członków rodziny, programy szkoleniowe dla rodziny, jej działalność filantropijna czy mechanizmy rozwiązywania konfliktów². Ponadto stale budowana świadomość rodzinności pozwala na udany transfer międzypokoleniowy.

członków jednej rodziny w ich funkcjonowanie, zarządzanie nimi, posiadanie w nich znaczących udziałów oraz planowana bądź realizowana sukcesja.

O przedsiębiorstwach rodzinnych mówi się, że są dobrze przygotowane na wahania i zmiany rynkowe. Wynika to m.in. z długoterminowego planowania ich działań, założeń opartych na stabilnym, wielopokoleniowym rozwoju, wykluczającym ryzykowną maksymalizację krótkotrwałego zysku, dyspozycyjności i zaangażowania członków rodziny oraz utrzymania długookresowej kontroli nad biznesem w rękach rodziny. Dodatkowo cele firm rodzinnych zorientowane są na korzyści o charakterze rodzinnym, do których należą przede wszystkim harmonia i dobrobyt rodziny oraz poprawa jej statusu społecznego.

Rozważając specyfikę biznesu rodzinnego, warto powiedzieć kilka słów na temat jego marki opartej na czynniku rodzinności. Wykorzystuje się przy tym różne strategie marketingowe. Jedną z nich jest użycie w nazwie firmy nazwiska rodzowego jej założyciela jako gwaranta solidności, odpowiedzialności i wysokiej jakości oferowanych produktów. Rodzinność służy również do komunikowania się z otoczeniem, odwołuje się do emocjonalnej sfery odbiorców oraz buduje atmosferę wzajemnego

zaufania. Ponadto rodzinność kreuje określony wizerunek marketingowy. W tym wypadku duże znaczenie może mieć historia oraz biznesowe dziedzictwo rodzinne, za pomocą których buduje się tradycję, autentyczność i ciągłość swojej marki.

Pomimo szeregu korzyści związanych z marką przedsiębiorczości rodzinnej wiele firm celowo unika podkreślania swojego rodzinnego charakteru. Wiąże się to m.in. z niepokojem firm dotyczącym potencjalnych stereotypów funkcjonujących w społeczeństwie. Przedsiębiorstwo rodzinne może obawiać się bycia postrzeganym jako nieprofesjonalne, wyzyskujące swoich pracowników, którego sukces wywołuje zazdrość otoczenia. Jednakże, jak pokazują badania Instytutu Biznesu Rodzinnego oraz Fundacji Firmy Rodzinne, biznes rodzinny jest bardzo dobrze oceniany przez Polaków. Polskie firmy rodzinne darzone są zaufaniem, budzą patriotyzm gospodarczy i są kojarzone z ponadczasowymi wartościami, takimi jak zaradność, kreatywność, odwaga czy wiarygodność. Świadczą o tym badania przeprowadzone w 2015 r. przez Fundację Firmy Rodzinne, w których przykładowo ponad 25% respondentów kojarzy przedsiębiorczość rodzinną z tradycją, a ponad połowa jest zdania, że za jakością produktu stoi właściciel firmy rodzinnej.

W większości przypadków polskie firmy rodzinne to ponad 10-letnie mikroprzedsiębiorstwa z branży handlu hurtowego i detalicznego, przemysłu przetwórczego, budownictwa, turystyki i działalności profesjonalnej, działające na rynku lokalnym, których właścicielem jest mężczyzna. Wiele z nich wychodzi również na rynek regionalny i krajowy, rzadko jednak na europejski i światowy. Jednakże jeśli zachodzi ekspansja zagraniczna, najczęstszymi kierunkami eksportowymi są Niemcy, następnie Francja oraz Czechy, Słowacja, Rosja bądź Chiny.

Wyniki badań instytutu wskazują, że w Polsce większość przedsiębiorstw rodzinnych to osoby fizyczne. Częstymi formami prawnymi są również: spółka cywilna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółka jawna. Sporadycznie spotyka się natomiast spółki komandytowe, partnerskie i akcyjne.

O specyfice polskiej przedsiębiorczości rodzinnej świadczy również duże zaangażowanie bliższych i dalszych członków rodzin w pracę dorywczą i zastępczą.

Sukcesja biznesu rodzinnego

Jednym z kluczowych atrybutów i jednocześnie decyzji strategicznych związanych z działalnością przedsiębiorstwa rodzinnego jest jego przekazanie następnemu pokoleniu. Problem ten jest wart podjęcia szerszej dyskusji w Polsce, ponieważ, jak podkreśla Instytut Biznesu Rodzinnego, zaledwie 14% polskich przedsiębiorstw rodzinnych z powodzeniem zakończyło pełny proces sukcesyjny. Oznacza to, że większość podmiotów zmierzy się w najbliższych latach z tym arcyważnym zadaniem. Od ich należytego przygotowania, wiedzy na ten temat i umiejętności zależy przyszłość ich biznesu, a tym samym niejako polskiej gospodarki. Warto bowiem pamiętać, że niewłaściwie przygotowana i zrealizowana zmiana międzypokoleniowa znacząco przyczynia się do upadku przedsiębiorstw rodzinnych.

Sukcesja stanowi złożony i powolny proces zmiany pokoleniowej, wymagający odpowiedniego przygotowania i kilkuletniego okresu realizacji. Pomyślna

sukcesja opiera się na tzw. modelu 4W, który, jak wskazuje A. Lewandowska, oznacza przebiegający pomiędzy dwiema generacjami transfer **wiedzy, wartości i własności** przy zachowaniu **wartości** spajających wspólną tożsamość firmy rodzinnej. Duży wpływ na nią wywierają również czynniki zewnętrzne, niezwiązane z samym przedsiębiorstwem, do których należą osobowość i wiek nestora (właściciela) i sukcesora, ich kompetencje interpersonalne, utrzymywany w rodzinie model wychowania czy nawet skala i rozmiar konfliktów rodzinnych.

Za początek sukcesji uznaje się wolę przekazania firmy przez jej właściciela w określonym czasie. Bez gotowości, a następnie wyboru odpowiedniego następcy nie można rozpocząć procesu przekazywania wiedzy na temat funkcjonowania przedsiębiorstwa. Proces ten może stanowić dla nestora wyzwanie, przepełniające go wieloma wątpliwościami i obawami. Z jednej strony należy się zmierzyć z wewnętrznym oporem przed przekazaniem władzy i kontroli nad prowadzonym przez szereg lat biznesem, z myślą o znaczącej zmianie codziennego życia, jak również jego nieuchronnym przemijaniem. Po drugie zaś, odpowiedź na pytanie, kogo mianować swoim sukcesorem, również nie jest najłatwiejsza, może bowiem wywołać konflikty i rywalizację wewnątrzrodzinną oraz destabilizację w firmie. Ważne są przy tym kompetencje, doświadczenie i chęć potencjalnego następcy kontynuowania biznesu rodzinnego oraz zaplanowanie w jasno

zdefiniowanych ramach czasowych strategii postępowania.

U podstaw udanego procesu transferu przedsiębiorstwa leży przekazanie kolejnemu pokoleniu wiedzy dotyczącej zarówno funkcjonowania firmy, jej historii, perspektyw rozwoju, branży i zagrożeń, jak też jej ponadczasowych wartości oraz kapitału ludzkiego. Zdobycie niezbędnej wiedzy przygotowuje do przekazania władzy sukcesorowi. Najlepiej jeśli zachodzi to powoli, etapowo. Transfer władzy oznacza przede wszystkim sprawdzenie się następcy w różnych rolach w przedsiębiorstwie oraz stopniowe poszerzanie jego odpowiedzialności. Wiedza i doświadczenie stanowią podstawę przekazania własności firmy w formie darowizny, spadku lub wykupu przez członków rodziny. Wszystkie trzy elementy, a więc wiedza, władza i własność, muszą opierać się na transferze wartości rodziny założycielskiej, warunkujących realizację długoterminowych planów.

Polityka Unii Europejskiej dotycząca transferu przedsiębiorstw

Podobnie jak w Polsce, na konkurencyjność gospodarczą oraz utrzymanie wysokiego poziomu zatrudnienia w sektorze prywatnym w innych krajach wpływają kondycja i ciągłość prowadzenia przedsiębiorstw rodzinnych. Z tego względu Unia Europejska od lat 90. XX w. prowadzi działania wspierające rodzinność biznesu

oraz transfer jego własności. Za początek wspólnotowej polityki dotyczącej sukcesji można uznać zorganizowane w 1993 r. przez Komisję Europejską symposium na temat zmiany pokoleniowej w biznesie familijnym. Jego celem było przede wszystkim określenie problemów sukcesyjnych, z jakimi borykają się firmy, oraz opracowanie najlepszych praktyk transferowych. Rok później została przyjęta rekomendacja Komisji Europejskiej dotycząca transferu własności przedsiębiorstw w krajach członkowskich Wspólnoty³, zawierająca wytyczne m.in. odnośnie do opodatkowania, przekształcania statutu prawnego oraz możliwości finansowania sukcesji *family business*.

Kolejnym ważnym krokiem był opublikowany w 1998 r. komunikat Komisji poświęcony postępowi poczynionym przez kraje członkowskie w zakresie wspierania zmiany właściciela przedsiębiorstwa rodzinnego. Wkrótce po jego wydaniu powstała grupa ekspercka ds. przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, która dwa lata później przygotowała raport końcowy na temat możliwości usprawnienia procesu sukcesji w krajach członkowskich. Do głównych postulatów rekomendowanych w raporcie należało utworzenie Europejskiego Centrum Transferu Przedsiębiorstw oraz europejskiej giełdy przedsiębiorstw o charakterze rodzinnym, jak również rozwijanie usług adekwatnych do potrzeb firm familijnych. W 2003 r. Komisja Europejska zaprezentowała podręcznik dobrych praktyk w zakresie przenoszenia własności firm⁴, a rok później powołała grupę ekspercką ds. transferu przedsiębiorstw, która stanowiła część projektu pt. *Wsparcie na rzecz ustanowienia przejrzystego rynku dla przenoszenia własności przedsiębiorstw*.

Wzrastające zainteresowanie problematyką biznesu rodzinnego w Unii Europejskiej zaowocowało powołaniem w 2007 r. grupy eksperckiej ds. biznesu rodzinnego (*Expert Group on Family Business*), składającej się z przedstawicieli wszystkich krajów członkowskich. Poza problematyką sukcesji przedmiotem prac zespołu jest analiza przedsiębiorczości rodzinnej, w tym jej roli w życiu społeczno-gospodarczym.

Wsparcie zrównoważonego i wielopokoleniowego rozwoju *family business* jest świadczone przez szereg instytucji

Za początek sukcesji uznaje się wolę przekazania firmy przez jej właściciela w określonym czasie

na całym świecie, m.in. przez międzynarodową organizację Family Business Network, której przedstawicielstwo znajduje się również w Polsce.

Działania Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości na rzecz biznesu rodzinnego

Działania podejmowane na forum Unii Europejskiej wymagają silnego wsparcia ze strony państw członkowskich. W Polsce politykę dotyczącą biznesu rodzinnego i jego sukcesji realizuje m.in. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Popularyzacją przedsiębiorczości rodzinnej zajmują się również: Instytut Biznesu Rodzinnego, Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych, Fundacja Firmy Rodzinne, ośrodek badawczy Centrum Przedsiębiorstw Rodzinnych bądź PM Doradztwo Gospodarcze.

Zaangażowanie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości obejmuje wiele płaszczyzn. Jednym z przykładów jest projekt pt. „Firmy Rodzinne”, zakończony w 2015 r., zrealizowany w partnerstwie ze stowarzyszeniem Inicjatywa Firm Rodzinnych. Celem projektu jest poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw familijnych za pomocą licznych szkoleń, warsztatów, spotkań mentoringowych oraz kampanii społecznej „Firma rodzinna to marka”, publikacji magazynu przedsiębiorstw rodzinnych „Relacje”, jak również portalu internetowego poświęconego biznesowi rodzinnemu. Ponadto PARP wspiera przedsiębiorczość o charakterze familijnym poprzez badania i publikacje poświęcone tej tematyce. Należą do nich m.in. projekty „Firmy rodzinne w polskiej gospodarce – szanse i wyzwania” i „Kody wartości – efektywna sukcesja w polskich firmach rodzinnych”, współfinansowane przez

Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Dodatkowo PARP przygotowuje pilotażowy program wspierający sukcesję przedsiębiorstw rodzinnych. Program dedykowany jest około tysiącowi podmiotów. Jego realizacja przewidziana jest na dwa lata.

Potrzeby środowiska firm rodzinnych zostały również uwzględnione przez Ministerstwo Rozwoju i Ministerstwo Finansów, które zaproponowały projekt nowelizacji PIT i CIT. W odniesieniu do darowizn będzie możliwa kontynuacja amortyzacji, w przypadku dziedziczenia dozwolone będzie przeszacowanie składników majątkowych do ich wartości rynkowej. Zmiany te wpisują się w potrzeby środowiska przedsiębiorstw familijnych. Oba ministerstwa ustaliły, że amortyzację dziedziczonego majątku należy przeprowadzać zgodnie z dotychczasowymi praktykami. Oznacza to, że w odniesieniu do dziedzicznego majątku zostanie przywrócona jego amortyzacja od wartości początkowej. Szczególnie istotne jest to dla jednoosobowych firm rodzinnych, które muszą się zmierzyć z sukcesją. Dodatkowo przepisy te wzmocni ustawa o zarządzie sukcesyjnym, nad którą obecnie trwają prace w Ministerstwie Rozwoju. Uchwalenie ustawy ułatwi przywrócenie obowiązkiwania poprzednich zasad amortyzacyjnych dla spadkobierców. Jak wcześniej wspomniano, w przypadku darowizn będzie kontynuowana amortyzacja przez osobę obdarowaną.

Ewa Romanowska

stażystka projektu badawczego
Succession and Transfer of Business
in Regions The Berlin School
of Economics and Law. Doktorantka
Wydziału Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytetu w Białymstoku.
Ekspertka ds. IOB.

¹ „Firma rodzinna to marka”, badanie w ramach projektu „Statystyka firm rodzinnych”, Instytut Biznesu Rodzinnego, Poznań 2016.

² Na podstawie A. Lewandowska, P. Wyszogrodzki, *10 mechanizmów ładu rodzinnego w firmach rodzinnych*, Poznań 2015.

³ Rekomendacja Komisji Europejskiej z dnia 7 grudnia 1994 r. w sprawie transferu małych i średnich przedsiębiorstw (94/1069/EC).

⁴ *Helping the transfer of businesses: A good practice guide of measures for supporting the transfer of businesses to new ownership*.

Aktualności

Pilotaż „Granty na dizajn”

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości ogłasza nabór w ramach Działania 2.4 „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji” Poddziałania 2.4.1 „Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów inno_LAB” Pilotaż „Granty na dizajn”.

Termin

Wniosek o powierzenie grantu należy złożyć wyłącznie w wersji elektronicznej za pośrednictwem generatora wniosków udostępnionego na stronie internetowej PARP w terminie **od 27 listopada 2017 r. do 4 stycznia 2018 r.** (w ostatnim dniu naboru do godz. 16:00:00).

Na co?

Przedmiotem pilotażu jest wyłonienie projektów, które w największym stopniu przyczynią się do zwiększenia zakresu współpracy przedsiębiorców z branży meblarskiej z profesjonalnymi projektantami. PARP może powierzyć grant na realizację projektu, który polega na:

- 1) aktywnej rekrutacji przedsiębiorców, w tym organizacji minimum jednego wydarzenia networkingowego dla potencjalnych uczestników, czyli przedsiębiorców oraz projektantów, zakładającego działania edukacyjne na temat wykorzystania dizajnu w budowaniu wartości przedsiębiorcy, prezentację studiów przypadku polskich przedsiębiorców w tym zakresie i działania animujące współpracę pomiędzy przedsiębiorcami i projektantami;
- 2) wyświadczeniu usług opracowania nowego projektu wzorniczego na rzecz co najmniej 10 przedsiębiorców;
- 3) wyświadczeniu usług dotyczących innowacji nietechnologicznej (usług doradczych), jeśli usługi te towarzyszą usługom, o których mowa w pkt 2, związanych z rozwojem działalności gospodarczej opartej na nowym projekcie wzorniczym, w tym dotyczących np. umiędzynarodowienia przedsiębiorcy, w zakresie trendów społecznych, konsumenckich

i technologicznych, komunikacji i dystrybucji zaprojektowanych mebli;

- 4) zapewnieniu udziału przedsiębiorców, dla których zrealizowano usługę opisaną w pkt 2, w targach branżowych w celu zaprezentowania nowych mebli na wspólnym stoisku dla wszystkich przedsiębiorców biorących udział w projekcie grantobiorcy;
- 5) organizacji imprezy podsumowującej realizację procesów projektowych, na której zaprezentowane zostaną powstałe w wyniku projektu meble oraz ich producenci i projektanci;
- 6) aktywnej promocji projektu, w tym wyprodukowaniu filmu (zrealizowanego profesjonalnym sprzętem filmowym w jakości co najmniej Full HD) na podstawie scenariusza, który udokumentuje przeprowadzone procesy projektowania mebli w celu promocji podejścia projektowego wśród innych producentów mebli.

Dla kogo?

O powierzenie grantu w ramach naboru mogą ubiegać się wyłącznie wnioskodawcy prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej potwierdzoną wpisem do odpowiedniego rejestru.

Kwota dofinansowania

Kwota przeznaczona na powierzenie grantów dla projektów wynosi 10 000 000,00 zł. Maksymalna kwota grantu przyznawana grantobiorcy wynosi 2 500 000,00 zł. Maksymalny poziom finansowania kosztów kwalifikowalnych wynosi 100% z wyjątkiem kosztów kwalifikowalnych w ramach pomocy *de minimis* udzielanej przez grantobiorcę przedsiębiorcom (maksymalnie 85% kosztów kwalifikowalnych udzielanych w formie pomocy *de minimis*). W ramach umowy o powierzenie grantu przewiduje się możliwość uzyskania zaliczki w wysokości do 40% wartości grantu.

Zasady przeprowadzania konkursu

Szczegółowe informacje na temat zasad wyboru projektów oraz przeprowadzania konkursu znajdują się w regulaminie naboru, który jest dostępny na stronie internetowej PARP.

Ogłoszenie o konkursie do Poddziałania 2.3.4 POIR Ochrona własności przemysłowej w 2017 r.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości ogłasza konkurs na dofinansowanie projektów w ramach Działania 2.3 „Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw” Poddziałania 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej”.

Termin

Wniosek o dofinansowanie projektu należy złożyć wyłącznie w wersji elektronicznej za pośrednictwem generatora wniosków udostępnionego na stronie internetowej PARP w terminie **do 28 grudnia 2017 r.** (w ostatnim dniu naboru do godz. 16:00:00) z zastrzeżeniem, że konkurs podzielony jest na etapy. Etap konkursu obejmuje nabór wniosków w danym miesiącu kalendarzowym, ich ocenę oraz opublikowanie listy ocenionych projektów zawierającą przyznane oceny z wyróżnieniem projektów wybranych do dofinansowania.

Na co?

W ramach Działania 2.3 Poddziałania 2.3.4 dofinansowanie jest przeznaczone dla projektów dotyczących uzyskania ochrony prawa własności przemysłowej w trybie krajowym, regionalnym, unijnym lub międzynarodowym, z wyłączeniem zgłoszenia do Urzędu Patentowego RP w celu uzyskania ochrony wyłącznie na terytorium Polski i jej realizacji.

Dofinansowaniu będą podlegać projekty dotyczące:

- **uzyskania** prawa ochrony własności przemysłowej (tj.: patentów, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz praw z rejestracji wzorów przemysłowych) z możliwością wsparcia przygotowania procesu komercjalizacji przedmiotu zgłoszenia poprzez zakup usługi doradczej albo
- **realizacji** ochrony prawa własności przemysłowej, gdy wnioskodawca

we wszczętym postępowaniu występuje w roli podmiotu broniącego posiadanych praw, a postępowanie dotyczy unieważnienia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub stwierdzenia wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

Dla kogo?

O dofinansowanie w ramach konkursu mogą ubiegać się wyłącznie podmioty spełniające kryteria **mikro-, małego** lub **średniego** przedsiębiorcy.

Kwota dofinansowania

Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów:

- zlokalizowanych w województwie mazowieckim wynosi 4 440 000,00 zł,
- zlokalizowanych w województwie innym niż mazowieckie wynosi 45 560 000,00 zł.

Minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych projektu wynosi 10 000 zł. Maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych projektu wynosi 1 000 000 zł. Maksymalna intensywność dofinansowania wynosi do 50% wartości kosztów kwalifikowalnych.

Zasady przeprowadzania konkursu

Szczegółowe informacje na temat zasad wyboru projektów oraz przeprowadzania konkursu znajdują się w regulaminie konkursu, który jest dostępny na stronie internetowej PARP.

Kontakt

Pytania można przysyłać za pośrednictwem formularza kontaktowego dostępnego na stronie internetowej PARP w zakładce Centrum Pomocy PARP lub na adres poczty elektronicznej: info@parp.gov.pl, lub telefonicznie pod numerami 22 432 89 91–93.

Giełda kooperacyjna podczas targów CES 2018

7–11 stycznia 2018 r., Las Vegas (USA)

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza do wzięcia udziału

w międzynarodowej giełdzie kooperacyjnej, która odbędzie się przy okazji największych na świecie targów elektroniki i nowych technologii Consumer Electronics Show (CES).

Udział w giełdzie kooperacyjnej oraz w towarzyszących jej licznych panelach dyskusyjnych to doskonała okazja do nawiązania nowych kontaktów biznesowych, a także zapoznania się z najnowocześniejszymi trendami i technologiami związanymi z branżą elektroniczną. Targi CES to również doskonała okazja dla start-upów na promocję ich produktów.

Dla kogo są przeznaczone spotkania?

Giełda kooperacyjna jest przeznaczona dla przedstawicieli firm i innych podmiotów działających w szeroko rozumianej branży elektronicznej, ze szczególnym uwzględnieniem następujących sektorów:

- oprogramowanie,
- hardware,
- druk 3D,
- gry komputerowe,
- zdrowie i biotech,
- robotyka,
- media cyfrowe,
- układy sensoryczne,
- fitness i sport,
- inteligentny dom,
- obrazy cyfrowe,
- tworzenie treści i dystrybucja,
- sprzęt i komunikacja bezprzewodowa.

Jak to działa?

- Uczestnicy w formularzu rejestracyjnym dostępnym online określają profil swojej działalności oraz rodzaj współpracy, którą chcieliby nawiązać.
- Dane zarejestrowanych firm są umieszczane w katalogu online na stronie internetowej giełdy.
- Z katalogu online zarejestrowani uczestnicy dokonują wyboru firm, z którymi chcieliby spotkać się podczas giełdy.
- W dniach 7–11 stycznia 2018 r., przy ponumerowanych stolikach, odbędą się serie uprzednio zaaranżowanych półgodzinnych indywidualnych spotkań.
- Taka formuła giełdy to efektywny, tani i wygodny sposób na spotkanie wielu potencjalnych partnerów biznesowych w jednym miejscu i czasie.

Koszty

Koszt udziału w giełdzie kooperacyjnej odbywającej się w ramach CES wynosi 395 USD. Uczestnicy pokrywają koszty transportu i zakwaterowania we własnym zakresie. W ramach opłaty rejestracyjnej przysługują im:

- bilet wstępu na targi CES, seminaria, giełdę kooperacyjną,
- wpis do katalogu uczestników giełdy kooperacyjnej,
- indywidualny harmonogram spotkań,
- wsparcie logistyczne, pomoc przy rejestracji oraz podczas trwania giełdy,
- udział w targach wystawienniczych CES 2018 (7–11 stycznia 2018 r.),
- udział w panelach dyskusyjnych, prezentacjach.

Oficjalnym językiem spotkań będzie język angielski.

Wszystkich zainteresowanych udziałem w giełdzie kooperacyjnej prosimy o wypełnienie formularza rejestracyjnego na stronie wydarzenia.

Im szybciej dokonają Państwo rejestracji, tym większa liczba zagranicznych partnerów będzie miała możliwość zapoznania się z Państwa ofertą.

Liczba miejsc jest ograniczona.

Kontakt:

Agnieszka Promianowska

tel.: (+48) 22 432 83 74

e-mail: agnieszka_promianowska@parp.gov.pl

Giełda kooperacyjna podczas MOBILE WORLD CONGRESS

26 lutego – 1 marca 2018 r., Barcelona (Hiszpania)

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza przedsiębiorców z szeroko rozumianej branży IT/ICT do wzięcia udziału w giełdzie kooperacyjnej, która odbędzie się podczas targów MOBILE WORLD CONGRESS w Barcelonie.

Giełda kooperacyjna to seria bilateralnych, uprzednio zaaranżowanych 30-minutowych spotkań b2b pomiędzy

przedstawicielami firm z różnych państw działających w tej samej branży i zainteresowanych nawiązaniem współpracy z zagranicznymi partnerami.

Na czym polega giełda kooperacyjna

- Uczestnicy w formularzu rejestracyjnym online określają profil swojej działalności oraz rodzaj współpracy, jaką chcieliby nawiązać.
- Dane zarejestrowanych firm są na bieżąco umieszczane w katalogu online na stronie giełdy. (Każdego dnia w katalogu pojawiają się nowe firmy!)
- Z katalogu online zarejestrowani uczestnicy dokonują wyboru firm, z którymi chcieliby się spotkać podczas giełdy.
- 26–28 lutego 2018 r. przy ponumerowanych stolikach odbywają się serie uprzednio zaaranżowanych 30-minutowych spotkań pomiędzy dobranymi w pary firmami.

Koszt

Koszt udziału w giełdzie kooperacyjnej wynosi 310 EUR i zawiera bilet wstępu na MOBILE WORLD CONGRESS. Dotyczy to firm, które się umówią na minimum dwa spotkania z zagranicznymi partnerami.

Oficjalnym językiem spotkań będzie język angielski.

Kontakt

Sławomir Biedermann

tel.: 22 432 83 75

e-mail: slawomir_biedermann@parp.gov.pl

Giełda kooperacyjna podczas targów wystawienniczych ECOBUILD, 7 marca 2018 r., Londyn (Wielka Brytania)

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza przedsiębiorców z szeroko rozumianej branży budowlanej do wzięcia udziału w międzynarodowej giełdzie kooperacyjnej, która odbędzie się podczas targów wystawienniczych Ecobuild 2018 – największej imprezy dla branży zrównoważonego budownictwa na świecie.

Udział w giełdzie kooperacyjnej umożliwi polskim przedsiębiorcom nawiązanie bezpośrednich kontaktów biznesowych oraz zapoznanie się z najnowocześniejszymi trendami i technologiami związanymi z branżą.

Dla kogo są przeznaczone spotkania

Giełda kooperacyjna jest przeznaczona dla przedstawicieli firm i innych podmiotów działających w szeroko pojętej branży związanej z inteligentnym budownictwem, w tym w następujących sektorach:

- budownictwo energooszczędne,
- budownictwo ekologiczne,
- zrównoważone budownictwo (projektowanie),
- alternatywne źródła energii (panele słoneczne, pompy ciepła, turbiny wiatrowe, rekuperacja ciepła).

Jak to działa

- Uczestnicy w formularzu rejestracyjnym dostępnym online określają profil swojej działalności oraz rodzaj współpracy, którą chcieliby nawiązać.
- Dane zarejestrowanych firm są umieszczane w katalogu online na stronie internetowej giełdy kooperacyjnej.
- Z katalogu online zarejestrowani uczestnicy dokonują wyboru firm, z którymi chcieliby się spotkać podczas giełdy.
- Dnia 7 marca 2018 r. przy ponumerowanych stolikach odbędą się serie uprzednio zaaranżowanych półgodzinnich indywidualnych spotkań.

Taka formuła giełdy to efektywny, tani i wygodny sposób na spotkanie wielu potencjalnych partnerów biznesowych w jednym miejscu i czasie.

Koszty

Udział w giełdzie jest bezpłatny. Uczestnicy pokrywają koszty transportu i zakwaterowania we własnym zakresie.

Uczestnikom przysługują:

- bilet wstępu na targi, konferencję oraz seminaria tematyczne,
- wpis do katalogu uczestników giełdy kooperacyjnej,
- indywidualny harmonogram spotkań,
- wsparcie logistyczne, pomoc przy rejestracji oraz podczas trwania giełdy.

Oficjalnym językiem spotkań będzie język angielski.

Kontakt:

Agnieszka Promianowska

tel.: (+48) 22 432 83 74

e-mail: agnieszka_promianowska@parp.gov.pl

Giełda kooperacyjna podczas Targach BUD-GRYF & HOME 2018, 16 marca 2018 r., Szczecin

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Zachodniopomorskim Stowarzyszeniu Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskim Centrum Przedsiębiorczości zaprasza przedsiębiorców z szeroko rozumianej branży budowlanej, energii konwencjonalnej i odnawialnej oraz wyposażenia i dekoracji wnętrz do uczestnictwa w 9 edycji Międzynarodowej Giełdy Kooperacyjnej przy Targach BUD-GRYF & HOME.

Tym razem największe na Pomorzu Zachodnim Targi Budownictwa i Energii rozszerzą swoją formułę o targi wnętrzarskie HOME, na których będzie można znaleźć wyposażenie i materiały wykończeniowe dla domów i mieszkań.

Giełda kooperacyjna to prosta i szybka forma nawiązania kontaktu z potencjalnymi kooperantami. Przedsiębiorcy spotykają się i poznają wzajemne oczekiwania podczas wcześniej umówionych 30-minutowych rozmów stolikowych, które w zupełności wystarczą do zapoznania się z ofertą i określenia szans na podjęcie współpracy. Po 30 minutach dzwonek informuje o kolejnej rozmowie.

Impreza daje jej uczestnikom możliwość podjęcia pierwszych rozmów z potencjalnymi kooperantami, dostawcami, podwykonawcami, inwestorami i pośrednikami handlowymi.

Kontakt:

Katarzyna Męcinska

tel.: (+48) 91 433 02 20

e-mail: k_mecinska@zsrg.szczecin.pl

Oferty współpracy

Bośnia i Hercegowina

Bośniacka firma zajmująca się produkcją i pakowaniem przypraw i dodatków do potraw pochodzenia roślinnego poszukuje dystrybutorów i agentów handlowych z doświadczeniem z branży spożywczej. Firma oferuje również możliwość wytwarzania produktów pod prywatną marką w ramach umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BOBA20170928001

Chorwacja

Chorwackie przedsiębiorstwo poszukuje producentów certyfikowanych ziół ekologicznych, które będą mogły zostać wykorzystane jako dodatek w takich produktach jak herbaty, nalewki ekologiczne czy kapsułki na bazie ziół leczniczych. Firma jest zainteresowana pozyskaniem przywrotnika pospolitego (*Alchemilla vulgaris*), wierzbownicy drobnokwiatowej (*Epilobium parviflorum*), macierzanki piaskowej (*Thymus serpyllum*), melisy lekarskiej (*Melissa officinalis*), ziela krwawnika pospolitego (*Millefolii herba*), korzeni mniszka lekarskiego (*Taraxaci officinalis*). Preferowaną formą współpracy będzie umowa produkcyjna. Numer referencyjny BRHR20171019001

Chorwacka firma specjalizująca się w produkcji mebli i wyposażenia do przedszkoli, szkół i innych instytucji dydaktycznych poszukuje dystrybutorów dla swoich produktów. Numer referencyjny BOHR20160922004

Finlandia

Fińskie przedsiębiorstwo specjalizujące się w projektowaniu i wytwarzaniu elastycznych profili z gumy, termoplastycznego elastomeru poliestrowego lub silikonu poszukuje podwykonawcy do flokowania i powlekania polite-trafluoroetylenem. Materiały, maszyny oraz metody partner powinien zapewnić samodzielnie. Minimalny wymóg ilościowy powleknięcia wynosi 5000 m na rok. Poszukiwany jest partner gotowy

wspólnie opracować nowe i innowacyjne opcje produktów. Współpraca miałaby opierać się na umowie o podwykonawstwo. Numer referencyjny BRFI20171109001

Francja

Francuskie przedsiębiorstwo zajmujące się projektowaniem drewnianych, metalowych, szklanych, kartonowych i plastikowych mebli, które są wykorzystywane jako ekspozytory i lądy wystawowe, poszukuje nowych dostawców. Współpraca oparta na umowie o podwykonawstwo polegałaby na zapewnieniu procesu produkcyjnego na podstawie projektu i wytycznych przygotowanych przez francuską firmę. Obowiązkiem partnera będzie także dopilnowanie jakości oraz terminowości dostaw. Numer referencyjny BRFR20151129001

Hiszpania

Hiszpańskie centrum badawcze mające doświadczenie w dziedzinie energetyki, ICT oraz budownictwie oferuje zagranicznym firmom, które chcą wejść na hiszpański rynek, reprezentowanie w ramach umowy agencyjnej. Dzięki doświadczeniu i rozległej sieci kontaktów firma pomoże rozpocząć działalność dotyczącą produktów technicznych na terenie całego kraju. Do listy przykładowych usług zalicza się: industrializację produktów, dokonywanie inteligentnych pomiarów, projektowanie i rozwój oprogramowania sieciowego, urbanistykę, opracowanie technicznych poradników użytkownika i wiele innych. Numer referencyjny BRES20160509001

Holandia

Holenderska firma, która wspiera małych przedsiębiorców w rozpoczęciu działalności serowarskiej oraz produkcji świeżych wyrobów mlecznych, poszukuje partnerów zdolnych do produkcji podstawowego wyposażenia mleczarskiego pod własną marką, począwszy od małych stalowych zbiorników procesowych

(60–200 l). Preferowaną formą współpracy będzie umowa produkcyjna. Numer referencyjny BRNL20171108001

Izrael

Izraelska hurtownia paszy dla zwierząt poszukuje dostawców wysokiej jakości produktów drobiarskich, rybnych, zbożowych itd. Oferowana forma współpracy to *joint venture*. Numer referencyjny BRIL20161116002

Jordania

Jordańska firma biotechnologiczna opracowuje bazujący na biologicznym komponencie produkt, który ma za zadanie leczyć zapalenie błony śluzowej żołądka wywołane przez bakterię *H. pylori*. Wyrób ma służyć jako alternatywa dla eradykacji opartej na antybiotykach. W związku z tym poszukiwani są partnerzy posiadający doświadczenie w zastosowaniu nutraceutyków do przeprowadzenia testów produktu w ramach umowy o świadczenie usług, a w przypadku pomyślnego rezultatu – także do produkcji na podstawie odrębnej umowy. Numer referencyjny TRJO20171017001

Niemcy

Niemiecka firma, która rozwija, produkuje i sprzedaje wyroby spożywcze powstające na bazie owadów, poszukuje partnera do współpracy na podstawie umowy produkcyjnej. Potencjalny partner powinien zapewnić produkcję teksturowanego białka z owadów, porównywalnego z teksturowanym białkiem roślinnym, przy użyciu technologii wytłaczania. Proces produkcyjny powinien być zgodny z certyfikatem HACCP, zaś sam surowiec zostanie dostarczony przez niemiecką firmę. Początkowo zamówienia będą dotyczyły towarów o wadze 250 kg, które będą pakowane w worki po 15 kg z częstotliwością raz na 3–4 miesiące. W 2018 r. szacowana całkowita produkcja ma wynieść ponad 5 t. Numer referencyjny BRDE20171114001

Niemiecka firma typu spin-off specjalizująca się w produkcji elementów baterii przepływowych przeznaczonych dla branży akumulatorowej poszukuje podwykonawców zajmujących się obróbką, cięciem i dziurkowaniem folii. Numer referencyjny BRDE20171120001

Duża niemiecka firma z branży chemicznej poszukuje dostawców technologii konwersji bogatych w CO₂ gazów i wodoru na metanol. Współpraca z partnerem będzie opierać się na umowie licencyjnej o współpracy badawczej lub *joint venture*. Numer referencyjny TRDE20171013002

Portugalia

Portugalskie MŚP z ponad 9-letnim doświadczeniem w analizie technicznej, projektowaniu, usługach doradczych dla użytkowników końcowych i inwestorów oraz we wdrażaniu projektów w zakresie efektywności energetycznej poszukuje nowych innowacyjnych produktów (sprzęt kontrolny i oprogramowanie, czujniki i urządzenia pomiarowe), aby dodać je do swojej oferty. Firma specjalizuje się przede wszystkim w rozwiązaniach obniżających zużycie energii oraz zmniejszających emisję dwutlenku węgla, a także generujących oszczędności. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy agencyjnej. Numer referencyjny BRPT20171102001

Rumunia

Rumuńska firma specjalizująca się w wytwarzaniu produktów ściernych poszukuje partnerów do zawarcia umów dystrybucyjnych. Produkty rumuńskiej firmy są dostępne w szerokim asortymencie zarówno pod względem wielkości, jak i stopnia szorstkości wynikającego z procesu ściernego. Numer referencyjny BORO20170926001

Serbia

Serbska firma specjalizująca się w produkcji sprężyn (bonnellowych i kieszonek) oraz wypełnień do materacy, a także materacy ortopedycznych poszukuje nowych dystrybutorów dla swoich produktów. Numer referencyjny BORS20170707001

Singapur

Mała singapurska firma poszukuje partnera technologicznego posiadającego aplikacje lub inne narzędzia z dziedziny sztucznej inteligencji, dzięki którym specjalistyczne maszyny przeprowadzą analizy, a następnie dostarczą rekomendacje lub rozwiązania dotyczące ryzyka w projektach budowlanych i rynku nieruchomości. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy licencyjnej, o świadczeniu usług lub *joint venture* z innym małym przedsiębiorstwem, a także z instytutami badawczymi. Numer referencyjny TRSG20171108001

Słowenia

Małe słoweńskie przedsiębiorstwo z regionu Primorska, które specjalizuje się w produkcji innowacyjnego oświetlenia LED na potrzeby muzeów, restauracji, barów, sal wystawowych czy witrzyn sklepowych, poszukuje producenta lub dostawcy aluminiowych profili wieloramiennych w kształcie litery J/U, aby nawiązać współpracę na podstawie umowy produkcyjnej. Pożądane są profile o wymiarach 10 mm × 10,5 mm × 20 mm, przy zachowaniu grubości 1 mm. Dodatkowo słoweńska firma oczekuje ich anodowania. Numer referencyjny BRSI20171107001

Szwecja

Szwedzka firma, która zajmuje się sprzedażą opakowań dla branży spożywczej, poszukuje producenta nowej gamy jednorazowych opakowań. Produkty powinny być wykonane z bioplastiku lub materiałów pochodzących z recyklingu, a potencjalny partner powinien oferować produkty własne. Numer referencyjny BRSE20171116001

Węgry

Średnie przedsiębiorstwo z Węgier, które zajmuje się sprzedażą hurtową podstawowych komponentów dla produktów spożywczych, poszukuje nowych dostawców w ramach umowy dystrybucyjnej. Portfolio produktów firmy zawiera takie produkty jak: margaryny, oleje, zakwasy, suszone owoce, nabiał, produkty warzywne, jaja w proszku i płynne,

konserwy, dżemy i wiele innych. Numer referencyjny BRHU20170322001

Węgierski producent olejkowych ekstraktów ziołowych, suplementów diety i żywności funkcjonalnej poszukuje zakładów tłoczących na zimno oleje z nasion maku i pokrzywy, pestek moreli, wiesiołka dwuletniego, a także z ostropestu plamistego. Zamówienia dotyczyłyby 10-, 20- i 50-litrowych plastikowych pojemników. Współpraca w ramach umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRHU20171026001

Wielka Brytania

Firma z siedzibą w północno-wschodniej Anglii, która specjalizuje się w gospodarce wodnej oraz oczyszczaniu ścieków, poszukuje partnera zdolnego wyprodukować bromowane tabletki odkażające do użytku w SPA oraz urządzeniach podgrzewających wodę (np. w wannach z hydromasażem lub w basenach). Numer referencyjny BRUK20170317001

Brytyjska firma specjalizująca się w technologii słonecznych paneli fotowoltaicznych poszukuje partnera będącego w stanie produkować oraz opracowywać w kooperacji drukowane materiały fotoabsorbujące, takie jak nanocząsteczki i materiały oparte na kropkach kwantowych, jak np. CIGS, CZTS, PbS. Partner będzie zobowiązany do dostarczenia materiału fotowoltaicznego do wykorzystania w testowaniu i opracowywaniu lekkich, elastycznych i tanich paneli słonecznych. Materiał musi nadawać się do drukowania i przetrzymywania w niskich temperaturach (poniżej 120°C). Preferowaną formą współpracy jest umowa o świadczenie usług, lecz możliwa jest także umowa *joint venture*. Numer referencyjny BRUK20170823001

Brytyjska firma z sektora MSP produkuje posiadające oznakowanie CE urządzenie, które zapobiega samoczynnemu wysuwaniu się cewników żylnych, dając pacjentowi komfort i swobodę ruchów oraz umożliwiając wykonywanie codziennych czynności. Firma chce wejść na nowe rynki zagraniczne, dlatego też poszukuje zainteresowanych jej produktami dystrybutorów. Numer referencyjny BOUK20171011003

ecobuild

06-08 March 2018 / ExCeL, London

Międzynarodowa giełda kooperacyjna podczas targów **ECOBUILD 2018**

7 marca 2018 r. – Londyn (Wielka Brytania)

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, w ramach realizacji projektu Enterprise Europe Network, współorganizuje giełdę kooperacyjną podczas międzynarodowych targów zrównoważonego budownictwa – **ECOBUILD 2018**.

Giełda jest przeznaczona dla przedsiębiorców reprezentujących następujące branże:

- ✓ budownictwo energooszczędne,
- ✓ budownictwo ekologiczne,
- ✓ zrównoważone budownictwo-projektowanie,
- ✓ alternatywne źródła energii (panele słoneczne, pompy ciepła, turbiny wiatrowe, rekuperacja ciepła).

kontakt: agnieszka_promianowska@parp.gov.pl

Więcej informacji na temat giełdy kooperacyjnej:

<https://www.b2match.eu/ecobuild2018>

Wsparcie dla biznesu w zasięgu ręki